

Hur utvecklar lantmästare kunskap för ekonomirådgivning?

En kvalitativ intervjustudie om lantmästarutbildningens och arbetslivets betydelse för rådgivares kunskapsutveckling

Milla Jakobsson

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
LTV/Institutionen för människa och samhälle
Lantmästarprogrammet
Alnarp 2026

Hur utvecklar lantmästare kunskap för ekonomirådgivning?

En kvalitativ intervjustudie om lantmästarutbildningens och arbetslivets betydelse för rådgivares kunskapsutveckling

How do graduates of the Bachelor of Science in Agricultural and Rural Management programme develop knowledge for economic advisory work?

A qualitative interview study on the role of the agricultural and rural management programme and professional life in advisors' knowledge development

Milla Jakobsson

Handledare:	Lisa Blix Germundsson, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för människa och samhälle
Examinator:	Emil Åkesson, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för människa och samhälle
Omfattning:	15 hp
Nivå och fördjupning:	Grundnivå, G2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i Företagsekonomi, G2E - Lantmästarprogrammet
Kurskod:	EX1018
Program/utbildning:	Lantmästarprogrammet
Kursansvarig inst.:	Institutionen för människa och samhälle
Utgivningsort:	Alnarp
Utgivningsår:	2026
Omslagsbild:	Milla Jakobsson
Upphovsrätt:	Milla Jakobsson
Nyckelord:	Ekonomisk rådgivning, lantbruk, lantmästarprogrammet, kunskapsutveckling, arbetslivslärande, företagsekonomi

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap (LTV)
Institutionen för människa och samhälle

Sammanfattning

Lantbruket står inför ökade krav på lönsamhet, ekonomisk styrning och långsiktig utveckling, vilket gör ekonomisk rådgivning till en viktig del av lantbruksföretagens beslutsfattande. Tidigare studier visar samtidigt att rådgivning inom lantbruk är komplex och att rådgivare inom ekonomirådgivning upplever behov av fortsatt kompetensutveckling inom flera ekonomirelaterade områden.

Mot denna bakgrund är syftet med denna studie att undersöka hur väl lantmästarprogrammet förbereder studenter för arbete med ekonomisk rådgivning inom lantbruket, samt hur relevanta kunskaper vidareutvecklas och kompletteras i yrkeslivet. Studien bygger på en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer med sju lantmästare som har erfarenhet av ekonomisk rådgivning. Materialet analyserades med stöd av ett teoretiskt ramverk om lärandeformer, kunskapsformer och kunskapsområden inom ekonomisk rådgivning samt genom fyra analytiska dimensioner.

Resultaten visar att lantmästarprogrammet upplevs ge en relevant grund för ekonomisk rådgivning, men inte ett färdigt yrkeskunnande. Utbildningens styrka ligger framför allt i kombinationen av företagsekonomiska grunder, praktiska inslag och agrar bredd. Samtidigt visar studien att det finns ett glapp mellan den ekonomiska kunskap som behandlas i utbildningen och hur denna kunskap senare används i rådgivningssituationer. Intervjupersonerna efterfrågar särskilt tydligare progression i den företagsekonomiska grunden, bättre redovisningsförståelse och mer sammanhangsbaserad praktisk tillämpning.

Resultaten visar också att arbetslivet har en avgörande roll i kunskapsutvecklingen efter examen. Genom interna utbildningar, handledning, kollegialt stöd och praktiskt kundarbete utvecklas mer specialiserad och situationsbunden kunskap, samtidigt som exempelvis skatt och juridik kvarstår som fortsatta fördjupningsbehov. Studiens slutsats är att relevant kunskap för ekonomisk rådgivning inom lantbruk utvecklas i ett samspel mellan utbildningen och yrkeslivet. Lantmästarprogrammet bidrar med en bred och relevant grund, medan arbetslivet fördjupar, specialiserar och gör kunskapen praktiskt användbar i rådgivningssituationen.

Nyckelord: Ekonomisk rådgivning, lantbruk, lantmästarprogrammet, kunskapsutveckling, arbetslivslärande, företagsekonomi

Abstract

Agriculture faces increasing demands for profitability, financial management, and long-term development, making economic advisory services an important part of farm business decision-making. Previous research shows that agricultural advisory work is complex, with advisors commonly reporting a need for continued professional development across several areas.

Building on this, the purpose of this study is to examine how well the Bachelor of Science in Agricultural and Rural Management programme prepares students for work in economic advisory services, and how relevant knowledge is further developed and supplemented in professional life. The study employs a qualitative approach based on semi-structured interviews with seven graduates with experience in economic advisory work. The material was analysed using a theoretical framework on forms of learning and knowledge, structured around four analytical dimensions.

The findings show that the programme is perceived to provide a relevant foundation for economic advisory work, but not fully developed professional expertise. Its strengths lie particularly in the combination of business economics fundamentals, practice-oriented elements, and broad agrarian knowledge. At the same time, the study identifies a gap between the economic knowledge covered in the programme and how that knowledge is later applied in advisory situations. The participants specifically call for clearer progression in business economics content, stronger accounting comprehension, and more context-based practical application.

The findings also show that professional life plays a decisive role in knowledge development after graduation. Through internal training, mentoring, collegial support, and practical client work, more specialised and situation-specific knowledge is developed, while areas such as taxation and law remain subjects requiring further deepening. The study concludes that relevant knowledge for economic advisory work in agriculture develops through an interplay between education and professional experience. The programme contributes a broad and relevant foundation, while professional practice deepens, specialises, and makes that knowledge practically usable in advisory work.

Keywords: Financial advisory services, agriculture, agricultural and rural management, knowledge development, workplace learning, business economics

Förord

Lantbruket är en central del av Sveriges framtid. För att svenska lantbruksföretag ska vara konkurrenskraftiga krävs goda förutsättningar för lantbrukare att utveckla och driva sina företag i en föränderlig omvärld. Rådgivare har en viktig roll i detta arbete, eftersom de kan bidra med kunskap, stöd och perspektiv i lantbrukarens beslutsfattande. Därför är det också viktigt att rådgivare har den kunskap som krävs för att kunna stötta lantbrukare i en bransch som ständigt utvecklas.

Detta examensarbete har genomförts som en del av lantmästarprogrammet vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU Alnarp. Arbetet omfattar 15 högskolepoäng och har skrivits under våren 2026. Valet av ämne grundar sig i mitt engagemang för lantmästarutbildningen och för svenskt lantbruk, samt i en nyfikenhet kring hur kunskap från utbildningen används och vidareutvecklas i arbetslivet.

Jag vill rikta ett stort tack till de intervjupersoner som tagit sig tid att medverka i studien och generöst delat med sig av sina erfarenheter, reflektioner och insikter. Utan er öppenhet och kamratanda hade arbetet inte varit möjligt att genomföra.

Jag vill även tacka min handledare Lisa Blix Germundsson för vägledning, stöd och värdefulla synpunkter under arbetets gång. Tack också till Sveriges Lantmästarförbund för inspiration till ämnesvalet och för ert engagemang i utvecklingen av lantmästarutbildningen och det svenska lantbruket.

Alnarp, maj 2026

Milla Jakobsson

Innehållsförteckning

1. Introduktion	8
1.1 Bakgrundsbeskrivning.....	8
1.2 Tidigare studier	8
1.3 Problembeskrivning	9
1.4 Syfte och forskningsfrågor	10
1.5 Avgränsningar	10
1.6 Disposition.....	11
2. Teoretiskt ramverk.....	13
2.1 Kunskap som en del av professionell kompetens.....	13
2.2 Formellt, icke-formellt och informellt lärande	13
2.3 Forskningsbaserad och praktikbaserad kunskap	14
2.4 Analytisk modell och dess tillämpning	14
2.5 Kunskapsområden inom ekonomisk rådgivning	15
3. Metod.....	17
3.1 Forskningsdesign	17
3.2 Urval.....	17
3.3 Datainsamling	19
3.4 Analysmetod	19
3.4.1 Simultan kodning av transkript	20
3.4.2 Matrisbaserad och strukturerad sammanställning.....	21
3.4.3 Jämförande analys och mönsteridentifiering	21
4. Resultat och analys	23
4.1 Dimension 1: Lärandeform och kunskapsstyp.....	23
4.1.1 Utbildningen som företagsekonomisk grund	23
4.1.2 Arbetslivets organiserade lärande	25
4.1.3 Kundärenden, kollegor och vardagslärande.....	26
4.1.4 Från utbildningsgrund till yrkeskunnande	27
4.2 Dimension 2: Kunskapsområden inom ekonomisk rådgivning	28
4.2.1 Ekonomiska verktyg för planering och beslut	29
4.2.2 Redovisning som grund för rådgivning	30
4.2.3 Strategi som del av helhetsförståelsen.....	31
4.2.4 Marknad och försäljning i rådgivningen	32
4.3 Dimension 3: Luckor och kvarstående utvecklingsbehov	33
4.3.1 Behov av tydligare progression i företagsekonomi.....	33
4.3.2 Praktisk förankring och digitala arbetssätt.....	35
4.3.3 Specialiserad kunskap i arbetslivet	35
4.3.4 Yrkeskunnande som utvecklas med erfarenhet	36

4.3.5 Mellan utbildningens grund och arbetslivets krav	37
4.4 Dimension 4: Övergripande empiriska fynd	38
4.4.1 Agrar kunskap som brygga mellan ekonomi och praktik	38
4.4.2 Lantmästarprogrammets bredd som styrka och begränsning	39
4.4.3 Helhetsförståelse som stöd i ekonomirådgivning	40
5. Diskussion	41
5.1 Hur upplever tidigare studenter att de har utvecklat relevant kunskap genom lantmästarutbildningen?	41
5.2 Vilken kunskap har utvecklats i arbetslivet, och genom vilka former av lärande? ..	42
5.3 Vilken kunskap upplever de att de fortfarande saknar eller behöver utveckla vidare?	44
5.4 Praktiska implikationer	45
5.5 Metoddiskussion	47
5.6 Framtida forskning	49
6. Slutsats	50
Referenser	51
Bilaga 1	53

1. Introduktion

1.1 Bakgrundsbeskrivning

Lantbruket står idag inför omfattande förändringar där kraven på både produktivitet och hållbarhet ökar. Enligt Livsmedelsstrategin 2.0 är en stabil lönsamhet ett grundvillkor för lantbruksföretagens långsiktiga överlevnad och utveckling, då ekonomiska resurser krävs för investeringar, riskhantering och arbete med miljömässig hållbarhet (Regeringen 2025). Samtidigt visar Konkurrenskraftsutredningen att jordbrukssektorn genomgår en strukturförändring mot färre men större företag, där en liten andel av företagen står för en stor del av produktionen. Utredningen pekar även på att lönsamheten generellt är svag, men bättre i större företag, vilket ytterligare understryker betydelsen av effektiv ekonomisk styrning (Konkurrenskraftsutredningen 2015).

Parallellt indikerar Ungdomsbarometern att unga i allt högre grad visar intresse för entreprenörskap och ekonomiska frågor (Ungdomsbarometern 2025). Detta kan innebära att framtidens lantbrukare i högre grad kan komma att ställa högre krav på ekonomisk kompetens och beslutsstöd, vilket ytterligare förstärker behovet av kvalificerad ekonomisk rådgivning inom lantbruket.

1.2 Tidigare studier

Rådgivning har en central roll i lantbrukets utveckling och beskrivs som betydelsefull för konkurrenskraft och hållbarhet (Krafft et al. 2022). Rådgivning fungerar dessutom som en länk mellan forskning och praktisk tillämpning, där ny kunskap kan omsättas i lantbrukarnas verksamheter (Khalid & Sherzad 2019). Samtidigt visar Krafft et al. (2022) att rådgivningens innehåll och relevans inte alltid uppfattas på samma sätt av rådgivare och lantbrukare. Inom produktionsrådgivning tycks uppfattningarna vara mer samstämmiga, medan skillnaderna är större inom områden som strategi, förändring och företagsledning. Skillnader i uppfattningar inom dessa områden kan leda till att rådgivning riskerar att bli felriktad, otillräcklig eller överdimensionerad. Krafft et al. (2022) lyfter även att rådgivaren behöver förstå lantbrukarens situation och uppfattas som trovärdig och tillitsfull, vilket innebär att rådgivning inte enbart handlar om sakkunskap utan också om att kunna anpassa rådgivningen till lantbrukarens

sammanhang. Författarna lyfter därför betydelsen av ett starkt back-office¹ för att rådgivare ska kunna möta mer komplexa rådgivningsbehov.

Inom ekonomirådgivning framträder ytterligare utmaningar. Hansson et al. (2024) visar att rådgivare inom ekonomirådgivning i svenskt lantbruk uppger behov av fortsatt kompetensutveckling inom flera ekonomirelaterade områden, bland annat ekonomistyrning, ekonomisk planering, kalkyler, redovisning, beskattning, strategi och affärsutveckling. Studien visar även att lantbrukare bedöms ha behov av rådgivning inom bland annat strategi, ekonomisk planering och ledarskap, även om rapporten samtidigt visar att behovet inte alltid motsvaras av faktisk efterfrågan på rådgivning. Samtidigt menar Hilkens et al. (2018) att ekonomiska frågor ofta upplevs som känsliga och inte utgör en central del av lantbrukarens identitet, vilket kan bidra till att lantbrukare i begränsad utsträckning efterfrågar ekonomisk rådgivning. Enligt författarna blir förtroende därmed centralt i ekonomisk rådgivning, eftersom lantbrukare är mer benägna att dela finansiell information och använda rådgivarens råd när rådgivaren uppfattas som kunnig, långsiktigt engagerad och som någon som har lantbrukarens bästa i åtanke.

Forskning visar även att kompetensutveckling inte enbart sker genom formell utbildning, utan i hög grad även genom informellt lärande i arbetslivet (Olofsson 2017). Denna typ av lärande, som ofta bygger på erfarenhet och så kallad tyst kunskap, är central för individers förmåga att hantera komplexa och situationsbundna problem. Detta innebär att relevant rådgivningskompetens inte enbart kan förstås som något som utvecklas under utbildning, utan också som något som formas vidare i mötet med arbetslivets praktiska och situationsbundna krav.

1.3 Problembeskrivning

Sammantaget visar tidigare studier att ekonomirådgivning är en central men komplex del av lantbrukets utveckling. Det finns tydliga kompetensutvecklingsbehov inom ekonomirelaterade områden som ekonomistyrning, ekonomisk planering, redovisning, strategi och affärsutveckling, samtidigt som rådgivningen påverkas av relationella faktorer och av att ekonomiska frågor kan upplevas som känsliga. Detta skapar en situation där behovet av kvalificerad rådgivning är stort, men där rådgivningen samtidigt kan vara svår att genomföra effektivt.

Utbildning framhålls som en central faktor för att möta dessa utmaningar, men forskning visar att utbildningar inom området i vissa fall är för teoretiskt inriktade

¹ Back-office avser det organisatoriska stöd som finns bakom rådgivarens direkta möte med lantbrukaren, exempelvis kompetensutveckling, metodstöd och samarbete mellan rådgivare med olika expertis (Krafft et al. 2022).

och i för liten utsträckning utvecklar praktiska och tillämpbara kompetenser (Nikšić et al. 2023). Samtidigt visar forskning om informellt lärande att yrkeskompetens inte enbart formas genom formell utbildning, utan också utvecklas successivt genom erfarenheter, arbetsuppgifter och kollegialt lärande i arbetslivet.

I detta sammanhang är lantmästarprogrammet av särskilt intresse, då utbildningen bland annat syftar till att förbereda studenter för arbete inom rådgivning. Programmet kombinerar teoretisk utbildning med praktisk erfarenhet, vilket potentiellt skapar goda förutsättningar för kompetensutveckling (SLU 2026). Trots att tidigare studier visar på omfattande kompetensutvecklingsbehov inom ekonomisk rådgivning finns begränsad kunskap om hur lantmästarutbildningen och det tidiga arbetslivet tillsammans bidrar till att utveckla relevant kunskap för ekonomisk rådgivning. Detta skapar ett behov av att undersöka hur utbildning och efterföljande arbetslivserfarenheter bidrar till utvecklingen av relevant kunskap. Studien är därmed särskilt relevant för utbildningsansvariga inom lantmästarprogrammet, rådgivningsföretag som introducerar nya rådgivare samt branschaktörer som arbetar med kompetensförsörjning inom ekonomisk rådgivning i lantbruket.

1.4 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med studien är därför att undersöka hur väl lantmästarprogrammet förbereder studenter för arbete med ekonomisk rådgivning inom lantbruket, samt hur relevanta kunskaper vidareutvecklas och kompletteras i yrkeslivet.

Studien utgår från följande forskningsfrågor:

- Hur upplever tidigare studenter att de har utvecklat relevant kunskap genom lantmästarutbildningen?
- Vilken kunskap har utvecklats i arbetslivet, och genom vilka former av lärande?
- Vilken kunskap upplever de att de fortfarande saknar eller behöver utveckla vidare?

1.5 Avgränsningar

Studien avgränsas till kunskapsutveckling inom ekonomisk rådgivning. Närliggande aspekter av professionell kompetens, exempelvis rådgivningskommunikation, praktiskt omdöme och kundförståelse, kan beröras när de blir tydliga i materialet men analyseras inte som separata kompetensdimensioner.

Med företagsekonomisk utbildning inom lantmästarprogrammet avses i denna studie främst kurser och moment inom företagsekonomi, marknadsföring och ledarskap. Begreppet används därmed inte för att beskriva hela lantmästarprogrammet, utan de delar av utbildningen som har tydligast koppling till ekonomisk rådgivning och företagsrelaterad kunskap.

Studien avgränsas till fyra ekonomirelaterade teman från Hansson et al. (2024): ekonomistyrning, ekonomisk planering och kalkyler; redovisning, bokföring, skatt och revision; strategi och affärsutveckling; samt marknad, försäljning och produktutveckling. Andra områden som synliggörs i studien av Hansson et al., exempelvis ledarskap, behandlas inte systematiskt som egna kategorier. Juridik kan beröras när det framträder i intervjumaterialet, men analyseras inte som ett eget huvudområde.

Studien avgränsar sig till lantmästare med examen från lantmästarprogrammet vid Sveriges lantbruksuniversitet. Andra utbildningsvägar in i ekonomisk rådgivning, såsom agronomekonomutbildningen eller ekonomutbildningar, behandlas inte.

Urvalet omfattar sju lantmästare som tagit examen de senaste sex åren och som hunnit få arbetslivserfarenhet inom området ekonomisk rådgivning. Studien undersöker rådgivarnas perspektiv på kunskapsutveckling. Lantbrukarnas upplevelser av ekonomisk rådgivning behandlas inte.

Studien använder kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer för att få djup förståelse av kunskapsutvecklingsprocesser. Kvantitativa mått på kunskapsnivåer eller objektiva utvärderingar av rådgivningskvalitet ingår inte.

1.6 Disposition

Arbetet är strukturerat enligt följande upplägg:

1 Introduktion

Här presenteras bakgrunden till studien, syftet, forskningsfrågor och de avgränsningar som gjorts.

2 Teoretiskt ramverk

Detta avsnitt innehåller en genomgång av den teori som utgör grunden för analysarbetet.

3 Metod

Metodkapitlet beskriver forskningsdesign, urval, datainsamling samt analysmetod.

4 Resultat och analys

Resultaten från intervjuerna presenteras och analyseras med hjälp av det teoretiska ramverket.

5 Diskussion

Studiens resultat diskuteras i relation till forskningsfrågorna. Praktiska implikationer samt förslag till framtida forskning presenteras. Kapitlet innehåller även metoddiskussion.

6 Slutsats

Avslutningsvis sammanfattas studiens huvudsakliga slutsatser och svar på syftet.

2. Teoretiskt ramverk

Detta kapitel presenterar det teoretiska ramverk som används för att analysera hur kunskap för ekonomisk rådgivning utvecklas genom utbildning och arbetsliv. Ramverket bygger på teorier om lärandeformer och kunskaps typer samt på tidigare identifierade kunskapsområden inom ekonomisk rådgivning i lantbruket.

2.1 Kunskap som en del av professionell kompetens

Professionell kompetens kan förstås som en kombination av kunskap, färdigheter, förmågor och attityder (Tudor 2016). Kompetens är således ett bredare begrepp än kunskap och innefattar även andra komponenter av yrkeskunnande. Denna studie avgränsar sig till att fokusera på kunskapsutveckling som en central komponent av professionell kompetens inom ekonomisk rådgivning.

Valet att avgränsa studien till kunskap motiveras av att studiens analytiska ramverk bygger på kategoriseringar av kunskaps typer och lärandeformer. Andra aspekter av kompetens, såsom specifika färdigheter och attityder, analyseras inte som huvudfokus i denna studie, men kan beröras när de framträder som nära kopplade till kunskapsutveckling i materialet.

2.2 Formellt, icke-formellt och informellt lärande

Lärande kan ske i olika former och sammanhang. Enligt Olofsson (2017) delas lärande ofta in i formellt, icke-formellt och informellt lärande. Formellt lärande sker inom organiserade utbildningssystem, såsom högskoleutbildningar, där lärandet är strukturerat och ofta leder till någon form av examination eller certifiering.

Icke-formellt lärande sker utanför det formella utbildningssystemet men är fortfarande organiserat, exempelvis genom kurser, utbildningar eller kunskapsutvecklingsinsatser i arbetslivet.

Informellt lärande skiljer sig från de övriga genom att det sker i det dagliga arbetet, ofta utan en uttalad lärandesituation. Det kan handla om att lära sig genom erfarenhet, problemlösning eller interaktion med kollegor. Olofsson lyfter fram att denna form av lärande är särskilt betydelsefull för utveckling av yrkeskunskap, då den ofta leder till en mer praktiskt förankrad förståelse, ibland benämnd som tyst kunskap.

I denna studie är uppdelningen mellan formellt, icke-formellt och informellt lärande särskilt relevant, då syftet är att undersöka hur kunskap inom ekonomisk rådgivning utvecklas genom utbildning respektive arbetsliv.

2.3 Forskningsbaserad och praktikbaserad kunskap

Kompetens i yrkeslivet kan förstås som en kombination av olika typer av kunskap. Avby (2016) skiljer mellan forskningsbaserad och praktikbaserad kunskap i relation till professionellt arbete. Forskningsbaserad kunskap kan förstås som systematiskt framtagen kunskap som ofta uttrycks genom teorier, begrepp, modeller och metoder. Denna typ av kunskap kan bidra med en teoretisk och analytisk grund för att förstå, förklara och hantera olika situationer i yrkesutövningen.

Praktikbaserad kunskap utvecklas istället genom erfarenhet och handling i konkreta situationer. Den bygger på att individer lär sig genom att utföra arbetsuppgifter, möta praktiska problem och reflektera över sina erfarenheter. Denna kunskap är ofta situationsbunden och kan vara svår att fullt ut formulera i ord, vilket innebär att den i vissa fall kan förstås som tyst eller erfarenhetsbaserad kunskap.

Avby betonar att professionell kompetens inte enbart bygger på en av dessa kunskapsformer, utan utvecklas genom samspelet mellan forskningsbaserad och praktikbaserad kunskap. Teoretisk och systematiserad kunskap behöver därmed kunna relateras till praktiska situationer, samtidigt som erfarenhetsbaserad kunskap kan behöva synliggöras och bearbetas genom reflektion.

I denna studie används Avbys distinktion för att analysera vilken typ av kunskap intervjupersonerna beskriver att de utvecklat genom utbildning och arbetsliv. Forskningsbaserad kunskap används i analysen för att fånga exempelvis företagsekonomiska begrepp, modeller, metoder och analysverktyg. Praktikbaserad kunskap används för att förstå erfarenhetsbaserad och situationsbunden kunskap som utvecklas genom praktiskt arbete, kundärenden och kollegialt stöd. Uppdelningen används därmed som en del av analysmodellen för att synliggöra vilken typ av kunskap som utvecklas genom olika lärandeformer.

Avby lyfter även betydelsen av reflektion och av att kunskap sätts i relation till praktiska situationer. För denna studie innebär det att analysen inte enbart riktas mot om ett visst kunskapsinnehåll har förekommit i utbildningen, utan också mot hur kunskapen har introducerats, bearbetats och gjorts användbar i relation till utbildningens senare moment och arbetslivets krav.

2.4 Analytisk modell och dess tillämpning

För att analysera hur kunskap utvecklas i relation till utbildning och arbetsliv kombineras perspektiven på lärandeformer och kunskaps typer i en analytisk modell (se figur 1). Modellen utgår från två dimensioner: lärandeformer och kunskaps typer.

Den första dimensionen består av formellt, icke-formellt och informellt lärande (Olofsson 2017), vilket möjliggör en analys av var lärandet sker. Den andra dimensionen utgörs av forskningsbaserad och praktikbaserad kunskap (Avby 2016), vilket gör det möjligt att analysera vilken typ av kunskap som utvecklas.

Genom att kombinera dessa två dimensioner skapas ett ramverk som kan användas för att strukturera och tolka det empiriska materialet. I analysen relateras intervjupersonernas uttalanden till modellens dimensioner, vilket möjliggör en systematisk kategorisering av hur olika typer av kunskap har utvecklats. På så sätt kan analysen synliggöra både var lärandet har skett och om kunskapen främst framträder som forskningsbaserad eller praktikbaserad.

Modellen används som ett analytiskt stöd snarare än en exakt beskrivning av verkligheten. Analysen genomförs därför med en öppen ansats, där syftet inte är att bekräfta modellen i sig, utan att använda den för att identifiera och tolka mönster i intervjupersonernas erfarenheter.

	Forskningsbaserad kunskap	Praktikbaserad kunskap
Formellt lärande	Begrepp, modeller och metoder i utbildning	Praktiknära moment, case och tillämpningar i utbildning
Icke-formellt lärande	Kurser, internutbildningar och regel-/metodgenomgångar	Workshops, övningar och arbetsnära kunskapsutveckling
Informellt lärande	Sökning och tolkning av regler, metoder och underlag i arbetet	Erfarenhet, kollegialt stöd, kundcase och ”learning by doing”

Figur 1. Analytisk modell över lärandeformer och kunskaps typer, baserad på Olofsson (2017) och Avby (2016).

2.5 Kunskapsområden inom ekonomisk rådgivning

För att inte enbart analysera *hur* kunskap utvecklas, utan även *vilket* innehåll den beskrivna kunskapen har, används Hansson et al. (2024) som utgångspunkt för att analysera vilket ekonomiskt kunskapsinnehåll som framträder i materialet.

Hansson et al. genomförde en behovsanalys av ekonomirådgivning inom svenskt lantbruk där 112 rådgivare tillfrågades om vilka områden de upplevde behov av fortsatt kompetensutveckling inom. I figur 5 redovisar Hansson et al. de teman där

rådgivarna uppgav störst behov av kompetensutveckling. De fyra mest framträdande ekonomirelaterade områdena var:

- Ekonomistyrning/ekonomisk planering/kalkyler (61 av 112 respondenter)
- Redovisning, bokföring, skatt och revision (60 av 112 respondenter)
- Strategi och affärsutveckling (58 av 112 respondenter)
- Marknad, försäljning och produktutveckling (41 av 112 respondenter)

Dessa fyra teman används senare i analysen som analytiska kategorier för att strukturera det ekonomiska kunskapsinnehåll som framträder i materialet. Valet motiveras av att de ger en empiriskt förankrad referensram för att analysera om intervjupersonernas beskrivna kunskapsutveckling berör områden som tidigare identifierats som centrala utvecklingsområden inom ekonomirådgivning i lantbruket. Kategorierna används därmed inte som heltäckande definitioner av rådgivarkompetens, utan som ett sätt att strukturera analysen av vilka ekonomirådgivningsrelaterade kunskapsområden som framträder i intervjupersonernas beskrivningar av utbildning och arbetsliv.

I analysen förstås **ekonomistyrning, ekonomisk planering och kalkyler** som kunskap om att planera, följa upp och analysera lantbruksföretagets ekonomi. Det kan exempelvis handla om budgetering, driftsplanering, lönsamhetskalkyler, investeringsbedömningar, efterkalkyler och nyckeltal. **Redovisning, bokföring, skatt och revision** förstås som kunskap kopplad till exempelvis löpande bokföring, bokslut, deklaration, skatteregler och ekonomiska rapporter. **Strategi och affärsutveckling** avser kunskap om företagets långsiktiga utveckling, affärsplanering, företagsanalys och strategiska beslut. **Marknad, försäljning och produktutveckling** avser kunskap om exempelvis marknadsförståelse, försäljningskanaler, prissättning, produktutveckling och kund- eller marknadsanpassning.

3. Metod

Detta kapitel redogör för studiens metodologiska upplägg. Kapitlet behandlar forskningsdesign, urval, datainsamling och analysmetod.

3.1 Forskningsdesign

Denna studie använder en kvalitativ forskningsdesign med en kombinerad deduktiv-induktiv ansats och abduktiva inslag. En deduktiv ansats innebär att forskaren utgår från befintlig teori, medan en induktiv ansats innebär att forskaren utgår från det empiriska materialet för att identifiera mönster eller formulera teoretiska slutsatser (Patel & Davidson 2019). I denna studie bestod den deduktiva delen av att analysen utgick från ett teoretiskt ramverk baserat på lärandeformer och kunskapsstyper (Avby 2016; Olofsson 2017) samt från tidigare identifierade kunskapsområden inom ekonomisk rådgivning (Hansson et al. 2024). Den induktiva delen bestod av att analysen samtidigt var öppen för återkommande teman, luckor och övergripande empiriska fynd i intervjupersonernas beskrivningar.

De abduktiva inslagen bestod i att vissa empiriska fynd formulerades som preliminära tolkningar, som därefter prövades mot övriga delar av materialet (Fejes & Thornberg 2019). Tolkningarna relaterades även till det teoretiska ramverket, i linje med att abduktion innebär en växling mellan empiri och teori (Patel & Davidson 2019).

Datainsamlingen genomfördes med semistrukturerade intervjuer, vilket möjliggjorde en balans mellan struktur och flexibilitet. Metoden gjorde det möjligt för intervjupersonerna att berätta fritt om sina erfarenheter samtidigt som intervjuguiden säkerställde att de centrala frågeställningarna berördes. Semistrukturerade intervjuer är särskilt väl lämpade för att fånga komplexa och personliga upplevelser av kunskapsutveckling, då de ger utrymme för intervjupersonen att lyfta fram aspekter som inte förutses av forskaren (Kircher & Zipp 2022).

3.2 Urval

Urvalet av intervjupersoner genomfördes med ett målstyrt urval med inslag av snöbollsurval. Målstyrt urval innebär att intervjupersoner väljs utifrån specifika kriterier som är relevanta för studiens syfte (Tajik et al. 2025). Urvalet har gjorts strategiskt i syfte att inkludera personer med relevant erfarenhet från både utbildning och arbetsliv. För att inkluderas i studien skulle intervjupersonerna i huvudsak uppfylla följande kriterier:

- Examinerad lantmästare
- Minst ett års arbetslivserfarenhet inom ekonomisk rådgivning i lantbruket eftersträvades
- Maximalt sex år sedan examen

Urvalsstrategin inleddes genom att identifiera potentiella medverkande via lantbruksrådgivningsföretagens hemsidor, där personer med ekonomisk rådgivning som arbetsområde lokaliserades. Därefter verifierades deras utbildningsbakgrund och examensår. I vissa fall användes snöbollsurval då tidiga intervjupersoner rekommenderade ytterligare potentiella deltagare som uppfyllde inklusionskriterierna² (Patel & Davidson 2019).

Totalt intervjuades sju lantmästare från tre olika rådgivningsföretag inom lantbrukssektorn i Sverige. Sex av sju intervjupersoner hade läst den företagsekonomiska inriktningen på lantmästarprogrammet, medan en hade läst den lantbruksvetenskapliga inriktningen. Samtliga hade läst tre år på lantmästarprogrammet och hade därmed en kandidatexamen inom respektive område.

Deltagarna presenteras anonymt som Intervjuperson 1, Intervjuperson 2 och så vidare. Tabell 1 visar en översikt av intervjupersonernas bakgrund. För att skydda deltagarnas anonymitet presenteras tid sedan examen och arbetslivserfarenhet i intervaller snarare än exakta år.

Tabell 1. Översikt över intervjupersoner

Intervju-person	Tid sedan examen	Erfarenhet ekonomirådgivning
IP1	1–3 år	1–3 år
IP2	4–6 år	4–6 år
IP3	1–3 år	1–3 år
IP4	1–3 år	1–3 år
IP5	4–6 år	4–6 år
IP6	1–3 år	<1 år
IP7	4–6 år	4–6 år

² Inklusionskriterier är de specifika egenskaper, krav eller förutsättningar som individer måste uppfylla för att få delta i en forskningsstudie (Malmö Universitetsbibliotek 2026).

Deltagarna hade varierande arbetsroller och olika grad av självständigt rådgivningsansvar, vilket beaktades i analysen.

3.3 Datainsamling

Datainsamlingen genomfördes mellan 2026-04-28 och 2026-05-18 genom digitala videosamtal via Microsoft Teams eller Zoom. Videosamtal valdes för att möjliggöra personlig kontakt och icke-verbal kommunikation samtidigt som den geografiska spridningen av deltagare inte behövde begränsas (Khan & MacEachen 2022).

Varje intervju spelades in med intervjupersonens godkännande. Intervjuerna varade mellan 40 minuter och 1,5 timme. Intervjuerna fokuserade på hur deltagarna upplevde att de utvecklade kunskap inom företagsekonomi, både under utbildningen och i arbetslivet. Alla intervjuer följde samma semistrukturerade intervjuguide (bilaga 1), vilket säkerställde att samtliga deltagare fick samma övergripande frågeområden samtidigt som utrymme gavs för följdfrågor och fördjupningar baserade på intervjupersonernas svar (Kircher & Zipp 2022).

Efter varje intervju transkriberades ljudinspelningen. Transkriberingen genomfördes i två steg: först användes AI-baserad automatisk transkribering, därefter kontrollerades hela transkriptet manuellt genom att lyssna igenom inspelningen samtidigt som texten granskades. Detta förfarande syftade till att kombinera effektiviteten i automatisk transkribering med den noggrannhet som krävs genom manuell kontroll av ljudinspelningen (Eftekhari 2024).

3.4 Analysmetod

Analysen genomfördes som en kvalitativ innehållsanalys, vilket i denna studie innebar att relevanta delar av materialet identifierades, kodades och sammanställdes i kategorier eller teman för att synliggöra mönster i materialet (Graneheim & Lundman 2004). Analysen utgick från den kombinerade deduktiv-induktiva ansatsen med abduktiva inslag som beskrivs i avsnitt 3.1.

Kodningen genomfördes genom simultan kodning, vilket innebär att datamaterialet kodades längs flera dimensioner samtidigt i en integrerad process (Saldaña 2025). Detta tillvägagångssätt valdes för att kunna fånga både processer – *var och hur kunskap utvecklas* – och innehåll – *vilka kunskapsområden som utvecklas* – i samma analytiska moment, samt för att synliggöra samband mellan dessa dimensioner.

3.4.1 Simultan kodning av transkript

Varje transkript lästes igenom och text som bidrog till studiens syfte och forskningsfrågor kodades simultant med avseende på fyra dimensioner:

Dimension 1: Lärandeform och kunskapstyp

Uttalanden färgkodades enligt den analytiska modellens sex celler (se figur 1). Detta innebar att avgöra vilken lärandeform som avsågs samt vilken typ av kunskap som beskrevs.

Lärandeformerna kategoriserades enligt Olofsson (2017): formellt lärande, icke-formellt lärande eller informellt lärande. Kunskapstyperna kategoriserades enligt Avby (2016): forskningsbaserad kunskap eller praktikbaserad kunskap.

Varje färg motsvarade en unik kombination av lärandeform och kunskapstyp.

Dimension 2: Kunskapsområde

Parallellt med färgkodningen noterades vilket kunskapsområde uttalandet berörde. De förbestämda områdena var ekonomistyrning/ekonomisk planering/kalkyler, redovisning/bokföring/skatt, strategi och affärsutveckling samt marknad/försäljning/produktutveckling (Hansson et al. 2024). Noteringar gjordes i marginalen med kortkoder för respektive område.

Dimension 3: Luckor och kvarstående behov

Uttalanden där intervjupersoner explicit eller implicit uttryckte att de saknade kunskap, önskade att de hade lärt sig något, eller beskrev områden där de upplevde begränsningar, markerades särskilt. Dessa kodades med avseende på vilket område luckan gällde samt i vilken kontext (utbildning eller arbetsliv) kunskapen saknades eller önskades.

Dimension 4: Övriga analytiska fynd

Dimension 4 användes för att fånga utsagor som var relevanta för studiens syfte men som inte fullt ut fångades av de tre första dimensionerna. Detta kunde exempelvis handla om intervjupersonernas beskrivningar av lantmästarprogrammets bredd, den agrara kunskapens betydelse och hur företagsekonomisk kunskap blir användbar i lantbrukets praktiska sammanhang.

Sådana uttalanden noterades separat och analyserades genom ett abduktivt resonemang, där empiriska mönster relaterades till studiens teoretiska ramverk för att utveckla en rimlig tolkning av de fynd som framträdde. Dimensionen möjliggjorde därmed att studien kunde fånga betydelsefulla mönster som inte förutsågs fullt ut av de förbestämda analyskategorierna.

Som kompletterande stöd i analysarbetet användes AI-verktyg på två sätt. För det första användes AI för att pröva kodningen av materialet. AI-verktyget fick koda

materialet utifrån samma analysdimensioner som användes i den egna kodningen. Därefter jämfördes AI-verktygets kodning med den egna kodningen för att identifiera skillnader i tolkning, alternativa mönster och nyanser som riskerade att förbises. För det andra användes AI för att sortera och sammanfatta delar av det färdigkontrollerade kodade materialet. AI användes därmed inte som ersättning för den egna analysen, utan som stöd för kritisk jämförelse, strukturering och överblick. AI-genererade förslag granskades mot transkripten och justerades manuellt. Den slutliga kodningen och tolkningen gjordes av författaren.

3.4.2 Matrisbaserad och strukturerad sammanställning

Det kodade materialet från Dimension 1 sammanställdes i den strukturerade matris som presenteras som studiens analysmodell (se figur 1) för varje intervjuperson. Matrisanvändning som analytiskt verktyg möjliggör systematisk kategorisering och jämförelse av kvalitativ data (Gale et al. 2013). Fokus låg på vad intervjupersonen beskrev att hen hade lärt sig, hur lärandet skett och i vilket sammanhang kunskapen användes.

Parallellt sammanställdes även:

- Hur väl intervjupersonernas erfarenheter mötte de förbestämda kunskapsområdena (Hansson et al. 2024)
- En lista över identifierade luckor och kvarstående kunskapsbehov per intervjuperson
- Noteringar om andra relevanta fynd och insikter som framträdde i materialet

Denna strukturerade sammanställning möjliggjorde både översikt över enskilda intervjupersoners kunskapsutveckling och systematisk jämförelse mellan dessa.

3.4.3 Jämförande analys och mönsteridentifiering

Efter att alla sju intervjuer kodats och sammanställts genomfördes en jämförande analys för att identifiera gemensamma mönster och variationer mellan intervjupersonerna. Jämförande analys innebär att systematiskt söka efter likheter och skillnader mellan fall för att utveckla en fördjupad förståelse av materialet (Fejes & Thornberg 2019).

I denna studie genomfördes jämförelsen i relation till de fyra analysdimensionerna. För det första jämfördes hur intervjupersonerna beskrev att kunskap utvecklats genom olika lärandeformer och kunskaps typer. För det andra jämfördes vilka kunskapsområden som framträdde i relation till studien av Hansson et al. (2024) om kompetensutvecklingsbehov inom ekonomiområdet. För det tredje jämfördes vilka luckor och kvarstående utvecklingsbehov som återkom i materialet. Slutligen uppmärksammades övergripande empiriska fynd som var

relevanta för studiens syfte men som inte fullt ut fångades av de förbestämda kategorierna.

Den jämförande analysen gjorde det möjligt att gå från enskilda intervjupersoners utsagor till återkommande mönster i materialet, samtidigt som variationer och särskilt betydelsefulla fynd kunde synliggöras.

4. Resultat och analys

Resultat- och analyskapitlet är uppbyggt utifrån de fyra analysdimensioner som presenterades i avsnitt 3.4.1. Dimensionerna ska inte förstås som separata resultatspår, utan som olika analytiska ingångar till studiens huvudfråga: hur relevant kunskap för ekonomisk rådgivning utvecklas genom samspelet mellan lantmästarutbildningens grund, arbetslivets lärandeformer och lantbrukets praktiska kontext.

4.1 Dimension 1: Lärandeform och kunskapsstyp

I denna dimension analyseras hur intervjupersonerna beskriver att relevant kunskap utvecklats genom olika lärandeformer och kunskapsstyper. Analysen utgår från studiens analytiska modell (figur 1), där lärandeformerna formellt, icke-formellt och informellt lärande kombineras med kunskapsstyperna forskningsbaserad och praktikbaserad kunskap.

I analysen förstås forskningsbaserad kunskap inte enbart som forskningsproducerad kunskap i strikt mening, utan också som systematiserad kunskap som används inom ekonomirådgivning, exempelvis begrepp, modeller, metoder, regelverk, analysverktyg och ekonomiska rapporter. Praktikbaserad kunskap avser däremot mer erfarenhetsbaserad och situationsbunden kunskap som utvecklas genom handling, tillämpning och återkommande möten med konkreta arbetsuppgifter.

I materialet framträder lärandeformerna inte som separata steg där utbildningen först ger teori och arbetslivet därefter ger praktik. Snarare tyder intervjupersonernas utsagor på att kunskap utvecklas genom ett samspel mellan flera lärandeformer. Utbildningen beskrivs återkommande som en grund, medan arbetslivet framstår som den arena där kunskapen fördjupas, konkretiseras och prövas i faktiska situationer. På motsvarande sätt framträder forskningsbaserad och praktikbaserad inte som motsatser, utan som kunskapsformer som behöver kombineras för att bli användbara i ekonomirådgivning.

4.1.1 Utbildningen som företagsekonomisk grund

Det formella lärandet avser här den kunskap som intervjupersonerna beskriver att de utvecklat genom lantmästarprogrammet. I materialet framstår utbildningen främst som en grundläggande kunskapsbas genom företagsekonomiska begrepp, balans- och resultatrapporter, kalkylering samt verktyg för företagsanalys. Utbildningen framträder därmed som en källa till systematiserade ekonomiska begrepp, modeller och analysverktyg, vilket i analysmodellen kopplas till forskningsbaserad kunskap.

En intervjuperson beskriver exempelvis hur undervisningen behandlade frågor om vad balans- och resultatrapporter är, vad som kan utläsas av dem och varför detta är viktigt:

Vad är en balansrapport? Vad är en resultatrapport? Vad kan man utläsa av dem? Vad är eget kapital? [...] Hur ser man att de har amorterat mycket på ett lån till exempel? Hur kan man utläsa det av balansrapporten? Varför är det viktigt att kunna göra det? (IP2)

Citatet visar hur utbildningen bidrog med systematiserad företagsekonomisk förståelse. Det handlar inte enbart om att känna till rapporternas innehåll, utan om att kunna använda dem som verktyg för att tolka ett företags ekonomiska situation. Samtidigt framkommer att utbildningen även innehöll praktisknära moment. Intervjupersonerna beskriver exempelvis caseövningar, studiebesök, företagsanalyser, arbete med nyckeltal samt affärsplaner kopplade till verkliga eller verklighetsnära företag. Dessa moment visar en praktisknära sida av det formella lärandet, där ekonomiska begrepp och analysverktyg prövas i konkreta eller verklighetsnära situationer.

En intervjuperson beskriver betydelsen av att undervisningen kopplades till verkliga företag:

Då fick vi jobba med faktiska företag och vi fick komma ut och se ... så det var inte bara fiktiva exempel. Så det var väl också det som gjorde att jag uppskattade det mer. (IP4)

Citatet visar att utbildningens praktisknära moment inte enbart bestod av övningar inom klassrummet, utan även kunde innebära kontakt med faktiska företagssituationer. Även IP7 beskriver hur utbildningen gav träning i att granska balans- och resultatrapporter och studera företag genom intervjuer med företagare, vilket bidrog till ”en stor förståelse”. Sammantaget tyder detta på att den praktisknära delen av utbildningen blev tydligast när systematiserad företagsekonomisk kunskap kopplades till konkreta företagssituationer.

Det formella lärandet framstår därmed både som teoretiskt och praktisknära. Utbildningen gav intervjupersonerna ekonomiska begrepp, modeller och analysverktyg men också vissa möjligheter att pröva dessa i tillämpade moment. Samtidigt framstår utbildningen inte som tillräcklig för att fullt ut utveckla yrkeskunskap, utan snarare som en grund för fortsatt lärande i arbetslivet. Den agrara kunskapen framträder också som en viktig del av utbildningens breda grund. Eftersom dess betydelse återkommer som ett mer övergripande empiriskt fynd behandlas den dock samlat i avsnitt 4.4.1.

4.1.2 Arbetslivets organiserade lärande

Det icke-formella lärandet avser de organiserade utbildningsinsatser som intervjupersonerna beskriver efter examen. Det handlar exempelvis om interna kurser, kompetensutveckling, konferenser, regelgenomgångar och programutbildningar. Dessa inslag sker utanför det formella utbildningssystemet men är fortfarande planerade och strukturerade. I materialet framstår de som viktiga för att fördjupa och precisera den kunskap som behövs i arbetet.

En del av det icke-formella lärandet består av regel- och metodkunskap inom exempelvis bokslut, skatt, företagsformer, lantbruksbeskattning och EU-stöd. IP2 beskriver exempelvis en omfattande kurs efter examen där deltagarna fick arbeta med bokslut och lära sig om skattereduktioner och skatteinstrument i enskild firma. Detta visar hur arbetslivet erbjuder organiserad kunskapsutveckling som är mer specialiserad än den bredare utbildningsgrund som utvecklats under lantmästarprogrammet. I relation till analysmodellen är detta ett exempel på hur icke-formellt lärande kan fördjupa den forskningsbaserade kunskap som i materialet framträder som formaliserad regel- och metodkunskap.

Det icke-formella lärandet beskrivs dock inte enbart som faktainhämtning. Intervjupersonerna lyfter även caseövningar, gruppövningar, programövningar och diskussioner som viktiga inslag i den organiserade kunskapsutvecklingen. Dessa moment innebär att kunskap inte bara förmedlas utan också prövas och bearbetas i arbetsnära situationer.

En intervjuperson beskriver gruppövningar på interna utbildningar, där deltagarna arbetar med komplexa situationer som saknar givna svar:

Det finns ju aldrig något svartvitt svar på våra frågor, utan ... man får försöka tänka sig in i situationen. Säg ett generationsskifte ... hur en tänkbar väg skulle kunna vara framåt. Det finns ju jättemånga olika vägar man skulle tänka ... man behöver bolla det med kollegor ... för man tänker olika och man behöver få flera perspektiv på saker och ting ... såna grejer blir man ju aldrig liksom fullärd på. (IP1)

Citatet visar hur organiserade övningar kan fungera som mer än faktainhämtning. Genom att diskutera komplexa caseövningar får deltagarna öva på att väga olika handlingsvägar mot varandra och utveckla en mer situationsbunden förståelse. I relation till analysmodellen innebär detta att det icke-formella lärandet inte enbart bidrar med regel- och metodkunskap, utan också kan skapa utrymme för praktisk tillämpning och erfarenhetsutbyte.

Det icke-formella lärandet framträder därmed som en brygga mellan utbildningens mer generella grund och arbetslivets konkreta krav. Det bidrar dels med fördjupad systematiserad kunskap, dels med möjlighet att träna praktisk tillämpning i strukturerade former. På så sätt kompletterar det både det formella lärandet och det informella vardagslärandet.

4.1.3 Kundärenden, kollegor och vardagslärande

Det informella lärandet framstår som en central del av intervjupersonernas fortsatta kunskapsutveckling i arbetslivet. Till skillnad från formellt och icke-formellt lärande sker detta i det dagliga arbetet, exempelvis genom kundärenden, informationssökning, kollegial avstämning, återkoppling och successivt ökat ansvar.

I materialet framgår att informellt lärande inte enbart handlar om praktikbaserad kunskap. Intervjupersonerna söker också upp formaliserad kunskap när arbetsuppgifterna kräver det, exempelvis regler, myndighetsinformation, rättsliga tolkningar och förändringar i praxis. IP1 beskriver hur ett konkret kundärende ledde till avstämning med kollegor kring Skatteverkets regler och vidare sökning efter prejudikat och ny praxis. Även IP3 beskriver hur kunduppdrag kan innebära kontakt med Länsstyrelsen eller Jordbruksverket för att stämma av frågor i ett ärende.

Detta visar hur konkreta kundärenden kan skapa behov av att söka upp och tolka formaliserad regelkunskap. Lärandet sker informellt eftersom kunskapen söks i det löpande arbetet, men kunskapen är inte praktikbaserad i snäv mening. Den hämtas snarare från regler, myndighetsinformation och rättsliga underlag, och skiljer sig därmed från den mer erfarenhetsbaserade kunskap som utvecklas genom praktisk handling.

Den praktikbaserade delen av det informella lärandet framträder särskilt tydligt i beskrivningar av faktiska kundärenden, kollegor, mentorer och återkommande arbetsuppgifter. Här handlar lärandet om att pröva, stämma av, få återkoppling och gradvis utveckla ett mer självständigt yrkeskunnande.

En intervjuperson beskriver detta som ett lärande genom arbete med faktiska ärenden och stöd från kollegor:

Det är mycket learn by doing. Det tycker jag är det bästa sättet att lära sig på. Och det har ju byggt mycket på att man har kollegor som, som har sagt att: 'du kan få jobba på detta caset så kan jag vara din mentor' ... Det är ju jätteviktigt att man får kollegor som är kompetenta och som är villiga att dela med sig av den kompetensen. (IP2)

Citatet visar hur informellt lärande kan ske genom att den nyare rådgivaren arbetar med faktiska kundärenden, men med stöd från mer erfarna kollegor. Det är alltså inte ett helt oorganiserat lärande, utan ett vardagsnära lärande där ansvar, handledning och återkoppling kombineras. Samma mönster framkommer hos IP4, som beskriver mentorskap och stegvis självständighet, där stödet gradvis ”trappas ner lite” när den nyanställda blir tryggare i arbetet.

Även kunduppdragen i sig bidrar till lärandet. I materialet beskrivs kundärenden som processer där rådgivaren behöver samla in underlag, förstå kundens situation, stämma av med externa aktörer och anpassa beräkningar eller ansökningar till det specifika företaget. Därmed blir kunduppdragen inte bara en

plats där kunskap används, utan också en arena där ny kunskap utvecklas. IP6 beskrivning av att ”nöta bokföringen för att få in hantverket” visar samma sak i mer konkret form: vissa delar av yrkeskunnandet kräver repetition och praktiskt utförande.

Sammantaget framträder informellt lärande som en arena där både formaliserad kunskap och erfarenhetsbaserat yrkeskunnande utvecklas. Intervjupersonerna behöver kunna söka upp korrekt information och stämma av regler, men också avgöra hur informationen ska användas i en specifik kundsituation. Detta ligger nära Avbys (2016) förståelse av professionell kunskap som ett samspel mellan forskningsbaserad och praktikbaserad kunskap.

4.1.4 Från utbildningsgrund till yrkeskunnande

I Dimension 1 framträder kunskapsutvecklingen inte som en enkel rörelse från teori till praktik. Snarare tyder materialet på att kunskap utvecklas över tid genom flera överlappande lärandeformer. Det formella lärandet ger en företagsekonomisk grund genom exempelvis ekonomiska rapporter, kalkylering, företagsanalys och praktisknära moment. Det icke-formella lärandet fördjupar denna grund genom organiserade utbildningsinsatser efter examen, medan det informella lärandet gör kunskapen arbetsnära genom kundärenden, kollegialt stöd, repetition och problemlösning.

Flera intervjupersoner beskriver lantmästarprogrammet som en relevant grund, men inte som en avslutad yrkesutbildning i betydelsen färdig rådgivningskompetens:

Det skulle ju vara jättefel att säga att man var färdigutbildad ... när man var färdig på Alnarp eller vilken annan utbildning som helst ... jag har gått Alnarp och det var tillräckligt för att min chef skulle tycka jag var liksom duglig till anställd ... men därefter så det stannar inte att lära sig nya grejer. (IP1)

Man behöver ganska mycket kött på benen för att kunna ge bra rådgivning ... Och det har man inte riktigt när man är färdigutbildad ... man är liksom inte på något sätt fullärd ... Man behöver insamla ganska mycket data som rådgivare för att kunna bli duktig. Och det gör man inte på en utbildning och det är heller inte meningen att man ska göra det kanske. Man får ändå ha lite respekt för att det är också meningen att man ska lära sig när man är på jobbet. Man behöver inte vara färdigutbildad när man kommer dit. (IP2)

I början så tyckte jag nog att jag kan ju ingenting. Men sen samtidigt tror jag att det är väldigt svårt att ha en utbildning som förbereder en för det som kommer sen ... att jobba i arbetslivet är så helt annat än vad det är att sitta i skolbänken. Du sitter faktiskt med någons verkliga siffror och ... deras verkliga drift och de vill verkligen veta vad som faktiskt går att ändra. Och du ska kunna ge ett rätt svar. Så i det stora hela så tycker jag ändå att jag är väl förberedd. Man inser ju såhär i efterhand att jag hade ändå ett hum

om det här och jag visste vart jag skulle leta fakten och att man har fått en bra grund.
(IP3)

Citaten visar att utbildningen uppfattas som en grund för inträde i yrket, men inte som slutpunkten för kunskapsutvecklingen. Övergången från utbildning till arbete handlar därmed inte om att ersätta teori med praktik, utan om att successivt göra den grundläggande kunskapen mer situationsbunden och praktiskt användbar.

Med utgångspunkt i Olofsson (2017) kan materialet förstås som att formellt, icke-formellt och informellt lärande fyller olika men sammanhängande funktioner. Det formella lärandet ger struktur och grundläggande förståelse, det icke-formella lärandet bidrar med fördjupning och arbetsnära träning, medan det informella lärandet utvecklar yrkeskunnande i det dagliga arbetet. Med Avbys (2016) begrepp kan detta förstås som ett samspel mellan forskningsbaserad och praktikbaserad kunskap. Ekonomiska begrepp, regler och analysverktyg får betydelse när de används i konkreta kundärenden, exempelvis vid tolkning av rapporter, kalkylering och bedömning av möjliga ekonomiska alternativ.

Kunskapsutveckling inom ekonomirådgivning kan därmed förstås som en gradvis utveckling från grundläggande förståelse till mer situationsbundet och praktiskt användbart yrkeskunnande. Utbildningen skapar en systematiserad grund, medan arbetslivet gör kunskapen mer konkret, tillämpbar och användbar i rådgivningssituationen.

4.2 Dimension 2: Kunskapsområden inom ekonomisk rådgivning

I denna dimension analyseras vilka kunskapsområden som framträder i intervjupersonernas beskrivningar av utbildning och arbetsliv. Till skillnad från Dimension 1, där fokus låg på hur kunskap utvecklas genom olika lärandeformer och kunskapsstyper, riktas fokus här mot innehållet i den kunskap som intervjupersonerna beskriver som relevant i ekonomisk rådgivning.

Dimension 2 utgår från de fyra områden där rådgivare i Hansson et al. uppgav störst behov av fortsatt kompetensutveckling inom ekonomiområdet: ekonomistyrning, ekonomisk planering och kalkyler; redovisning, bokföring, skatt och revision; strategi och affärsutveckling; samt marknad, försäljning och produktutveckling. Tema fungerar i analysen som ett sätt att strukturera och tolka de kunskapsområden som intervjupersonerna beskriver som relevanta i sitt arbete.

I materialet synliggörs dessa områden i olika grad och med delvis olika funktion beroende på intervjupersonernas arbetsuppgifter och kundsituationer. Redovisning, bokföring och skatt samt ekonomistyrning och ekonomisk planering framstår som särskilt tydliga i flera utsagor. Strategi och affärsutveckling

framträder mer som ett brett och delvis integrerat område, medan marknad, försäljning och produktutveckling verkar vara mer beroende av arbetsroll och kundsituation. Dimensionen syftar därför inte till att rangordna områdena, utan till att visa hur de tar form i intervjupersonernas beskrivningar av ekonomisk rådgivning i lantbrukskontext.

4.2.1 Ekonomiska verktyg för planering och beslut

Ekonomistyrning, ekonomisk planering och kalkyler återkommer i materialet som ett tydligt och arbetsnära kunskapsområde. I detta material tar området från studien av Hansson et al. (2024); ekonomistyrning, ekonomisk planering och kalkyler form genom exempelvis investeringskalkyler, resultatbudgetar, likviditetsbudgetar, driftsplaner, budgetuppföljning, efterkalkyler och nyckeltal.

Ett återkommande mönster är att ekonomistyrning inte enbart beskrivs som beräkning i teknisk mening, utan som ett sätt att skapa underlag för ekonomiska bedömningar och rådgivande samtal. Det handlar om att kunna räkna på investeringar, följa upp ekonomiska utfall och bedöma hur olika ekonomiska alternativ påverkar företaget över tid. En intervjuperson beskriver detta i relation till investeringsrådgivning:

Jag gör ju mycket investeringsstöd ... Man får ju räkna själv på hur man ska räkna hem investeringen ... Titta på resultatbudget, titta på likviditetsbudgetar. Kommer det hålla ... över tid med ... investeringen? (IP5)

Citatet visar hur resultatbudget och likviditetsbudget används för att bedöma om en investering är ekonomiskt hållbar över tid. Det centrala är alltså inte bara att göra en kalkyl, utan att använda kalkyler och budgetar för att förstå investeringens konsekvenser och företagets ekonomiska handlingsutrymme.

Samma mönster syns i beskrivningar av budgetuppföljning och löpande ekonomisk analys. IP2 beskriver exempelvis arbete där budget, preliminära bokslut, omsättning och kostnader följs upp månadsvis. Där används ekonomiska underlag för att diskutera vad som har hänt i verksamheten och hur utfallet förhåller sig till budget. På liknande sätt beskriver IP4 arbete med produktionsekonomi, uppföljningar och efterkalkyler där kostnader och intäkter jämförs över tid.

Sammantaget framträder ekonomistyrning, ekonomisk planering och kalkyler som ett kunskapsområde där ekonomiska rapporter, budgetar och kalkyler översätts till beslutsunderlag. Materialet stödjer därmed bilden av området från studien av Hansson et al. (2024) som betydelsefullt inom ekonomirådgivning, men visar också att det tar olika uttryck beroende på arbetsroll och kundsituation: i vissa fall genom investeringskalkyler och likviditetsplanering, i andra fall genom budgetuppföljning, efterkalkyler eller nyckeltal.

4.2.2 Redovisning som grund för rådgivning

Redovisning, bokföring och skatt framstår i materialet som ett konkret och arbetsnära kunskapsområde. Även om revision ingår i Hansson et al. (2024) kategori redovisning, bokföring, skatt och revision, är det framför allt redovisning, bokföring och skatt som beskrivs i intervjuerna. Revision ges därför en mer undanskymd roll och behandlas inte som ett eget underområde.

Ett återkommande mönster är att redovisningsområdet inte enbart synliggörs som tekniskt eller administrativt arbete. I vissa utsagor kopplas bokslut, deklARATIONER och skattefrågor även till rådgivande samtal med kunden. För vissa intervjupersoner är området direkt kopplat till den dagliga yrkesrollen. För andra framträder redovisningsförståelse snarare som en stödjande kunskap, exempelvis när ekonomiska rapporter behöver tolkas i samband med investeringar, företagsanalyser eller andra ekonomiska bedömningar.

En intervjuperson beskriver hur bokslut och deklARATIONER under vissa perioder innebär hög grad av rådgivning:

Men som nu när vi är på våren här och det är bokslut och deklARATIONER, så är det ju hög grad av rådgivning ska jag ju säga. Man är ju i kontakt med kunder dagligen och sen har man ju en bokslutsgenomgång och en genomgång utav deklARATIONERNA, hur man ska tänka framåt och planera. Så skattemässigt fördelaktigt som möjligt. (IP1)

Citatet visar hur redovisning, bokslut och skatt kan fungera som utgångspunkt för rådgivande kundsamtal. Bokslut och deklARATIONER uppträder här inte enbart som administrativa slutprodukter, utan som underlag för att diskutera företagets situation, planering framåt och skattemässiga konsekvenser. Det gör redovisningsområdet relevant för ekonomisk rådgivning även när rådgivningen inte benämns som separat affärs- eller strategirådgivning.

Liknande mönster framkommer även i andra intervjuer. IP2 beskriver att arbetet omfattar bokföring, bokslut, deklARATIONER och skatteplanering. Även IP5 beskriver bokslut och deklARATIONER som centrala delar av arbetet, samtidigt som rollen också omfattar exempelvis investeringsrådgivning, driftsplaner, affärsplaner och budgetar. Sammantaget tyder detta på att redovisning, bokföring och skatt ofta fungerar som en praktisk grund för att förstå och diskutera lantbruksföretagets ekonomiska situation.

Samtidigt framträder området olika starkt beroende på arbetsroll. Vissa intervjupersoner arbetar huvudsakligen med bokslut, deklARATIONER, skatteplanering eller löpande redovisning, medan andra beskriver redovisning som något de behöver kunna tolka snarare än utföra. I vissa roller används exempelvis resultat- och balansräkningar som underlag vid gårdsköp, investeringsstöd, företagsanalyser och arbete med nyckeltal. Det visar att redovisningsförståelse

kan vara viktig även i rådgivningsroller där löpande bokföring inte är huvuduppgiften.

I materialet framträder därför redovisning, bokföring och skatt som en yrkesnära bas snarare än enbart ett tekniskt delområde. Kunskapen behövs dels för att hantera konkreta arbetsuppgifter som bokföring, bokslut och deklaration, dels för att kunna tolka ekonomiska rapporter och använda dem i rådgivande samtal. I relation till Hansson et al. (2024) stödjer materialet bilden av detta område som relevant, men visar också att dess funktion varierar mellan olika rådgivningsnära roller.

4.2.3 Strategi som del av helhetsförståelsen

Strategi och affärsutveckling framträder i materialet som ett betydelsefullt men svåravgränsat kunskapsområde. Temat tar form genom exempelvis affärsplaner, investeringar, företagsutveckling, produktionsval, bankunderlag och långsiktig ekonomisk planering.

Ett återkommande mönster är att strategi och affärsutveckling sällan beskrivs som ett fristående rådgivningsområde. Istället synliggörs det ofta i anslutning till ekonomistyrning, ekonomisk planering och företagets framtida riktning. IP3 beskriver strategiarbetet som att rådgivaren behöver ”förstå företaget” och ”se vart de vill att det ska gå åt”. Det visar att strategi i materialet inte främst handlar om abstrakta strategidokument, utan om att förstå företagets situation, riktning och möjliga vägval.

Kopplingen mellan strategi och ekonomiska bedömningar framkommer också i beskrivningar av hur rådgivaren väger olika alternativ mot varandra:

Vilket som är lönsamt alternativ att satsa på. Så det är klart att det blir ... strategiska beslut också ... Det går ju lite ihop med ekonomistyrningen. (IP4)

Citatet visar att strategiska beslut inte framstår som frikopplade från ekonomiska analyser. De handlar snarare om att bedöma olika utvecklingsalternativ utifrån lönsamhet och ekonomiska konsekvenser. Därför vävs strategi och affärsutveckling samman med ekonomistyrning, investeringar och planering.

Detta stärks av att strategiområdet ofta nämns i samband med konkreta företagsekonomiska frågor, som driftsplaner, affärsplaner, bankunderlag och produktionsomläggningar. IP5 beskriver strategi som ”väldigt brett” och nämner både personalstrategi och ekonomisk strategi, vilket visar att området inte är enkelt avgränsat. Samtidigt antyder materialet att strategisk rådgivning ofta kräver att rådgivaren får komma in i processen innan större beslut redan är fattade.

Sammantaget framträder strategi och affärsutveckling som ett brett och integrerat kunskapsområde. I relation till Hansson et al. (2024) stödjer materialet bilden av området som betydelsefullt inom ekonomirådgivning, men visar

samtidigt att det i intervjupersonernas beskrivningar ofta tar form genom konkreta ekonomiska beslut, investeringar, affärsplaner och resonemang om företagets framtida riktning.

4.2.4 Marknad och försäljning i rådgivningen

Marknad, försäljning och produktutveckling framträder i materialet som ett mer begränsat och situationsberoende tema än ekonomistyrning, redovisning och strategi. Området syns främst genom resonemang om marknadsläge, omvärldsfaktorer, försäljningskanaler, prisnivåer, affärsidé och kunders möjligheter att anpassa eller utveckla sin produktion.

Ett återkommande mönster är att marknad och försäljning inte beskrivs som ett tydligt huvudområde i intervjupersonernas arbetsvardag. Istället synliggörs det ofta som en stödkunskap i vissa rådgivningssituationer. En intervjuperson beskriver exempelvis att marknad och omvärldsläge kan behöva diskuteras i samband med ekonomisk rådgivning:

Om man har gjort en skatteberäkning till ett lantbruksföretag, då måste man kunna prata till exempel marknad, omvärldsläge ... De bollarna måste man kunna ta med kunden också. Det är en jätteviktig del av rådgivningen. (IP2)

Citatet visar att marknadsförståelse kan få betydelse när ekonomiska frågor behöver sättas in i ett större sammanhang. Marknadsläge och omvärldsfaktorer påverkar kundens ekonomiska situation och därmed också vilka resonemang rådgivaren behöver kunna föra.

I materialet kopplas marknad och försäljning också till mer konkreta försäljningsvillkor, exempelvis bulkförsäljning, val av köpare, alternativa grödor, försäljningskanaler, marknadspriser och avräkningar. IP7 beskriver exempelvis hur lantbrukets försäljning ofta sker genom etablerade mottagare såsom ”Lantmännen, Scan, KLS eller Arla”. Det tyder på att marknad och försäljning i materialet ofta handlar mindre om aktiv försäljning och mer om att förstå prisnivåer, avsättning och försäljningsvillkor som påverkar företagets ekonomi.

Produktutveckling är det minst tydligt framträdande delområdet. Det berörs främst indirekt, exempelvis genom alternativa grödor, förändrade försäljningskanaler eller utveckling av företagets affärsidé. IP2:s formulering, ”Produktutveckling, där vet jag inte riktigt vad de greppar efter så”, visar att produktutveckling inte beskrivs som ett lika självklart kunskapsområde som marknadsförståelse och försäljningsvillkor.

Sammantaget framträder marknad, försäljning och produktutveckling som ett tema som får betydelse i vissa rådgivningssituationer, men inte som ett tydligt avgränsat huvudområde. I relation till Hansson et al. (2024) visar materialet att området framför allt blir synligt när marknadsförståelse, prisnivåer eller

försäljningsvillkor påverkar kundens ekonomiska beslut och utvecklingsmöjligheter.

4.3 Dimension 3: Luckor och kvarstående utvecklingsbehov

I denna dimension analyseras de luckor och kvarstående utvecklingsbehov som framkommer i intervjupersonernas beskrivningar. Medan Dimension 1 visade hur kunskap utvecklas genom olika lärandeformer och Dimension 2 behandlade vilka kunskapsområden som framträder i materialet, riktas fokus här mot sådant som beskrivs som otillräckligt utvecklat, svagt förankrat eller fortsatt utvecklingskrävande.

Luckorna framstår inte som en enhetlig typ av brist. Vissa rör utbildningens innehåll och progression, exempelvis bokföring, balans- och resultaträkning och företagsekonomiska begrepp. Andra handlar om hur kunskap introducerades, förklarades, övades och kopplades till praktiska sammanhang. Därutöver finns utvecklingsbehov som snarare hör till arbetslivets specialisering, exempelvis beskattning, juridik och generationsskiftet, eller till mer erfarenhetsberoende förmågor som rimlighetsbedömningar och rådgivningskommunikation.

4.3.1 Behov av tydligare progression i företagsekonomi

En första typ av lucka gäller den företagsekonomiska grunden och progressionen i utbildningen. Här handlar det inte främst om att intervjupersonerna efterfrågar avancerad specialistkunskap direkt från utbildningen, utan om att vissa grunder hade behövt vara tydligare, komma tidigare eller kopplas bättre till senare moment. Det gäller särskilt bokföring, balans- och resultaträkning, ekonomiska begrepp och förståelsen för hur dessa används i företagsanalyser, kalkyler och rådgivningsnära arbete.

En intervjuperson beskriver att grunden i balans- och resultatrapport hade behövts tidigare:

Det skulle man haft när man gick i ettan ... Liksom att man lärde sig ... grunderna i bokföring egentligen ... Att man fått en dag ... med lite bokföring och lära sig grunderna i en balans- och resultatrapport. Det, det hade varit jättebra. (IP2)

Citatet visar att luckan inte bara handlar om mängden ekonomiundervisning utan om progression. Balans- och resultaträkning framträder som grundläggande verktyg för att förstå senare ekonomiska moment. Liknande mönster finns hos IP3, som beskriver att djupare förståelse för resultat- och balansräkning hade varit värdefull i arbete med exempelvis gårdsköp och investeringsstöd.

Här finns också en pedagogisk nyans. Vissa utsagor tyder på att luckan inte bara gäller vad som behandlades, utan hur de företagsekonomiska grunderna introducerades och gjordes begripliga. IP3 beskriver exempelvis att redovisningskursen mer blev något man ”tog sig igenom” än något som gav djup förståelse. IP6 lyfter på liknande sätt behovet av tydligare grund i bokföring, kontoplan, balansrapport och resultatrapport tidigt i utbildningen.

En intervjuperson beskriver även hur ett verktyg som styrkort hade kunnat bli mer användbart om dess funktion och tillämpning hade förklarats tydligare:

Då hade [föreläsaren] kanske förklarat: ‘Ja, men det här är ett styrkort. Det är bra att göra för dessa anledningarna. I dessa situationerna bör man göra ett sådant till exempel. Här är några exempel på hur de kan se ut’. Ja, det fick man inte. Man hade kanske använt det mer i sin rådgivning idag bara om man hade fått det till sig på ett mer pedagogiskt sätt. (IP2)

Citatet visar att luckan inte enbart handlar om att vissa företagsekonomiska verktyg behandlades i utbildningen, utan om huruvida studenterna fick förståelse för när, varför och hur verktygen kan användas. På så sätt blir pedagogiken en del av kunskapens användbarhet. Styrkortet framstår inte som irrelevant i sig, utan som ett verktyg som hade kunnat få större betydelse om det kopplats tydligare till konkreta rådgivningssituationer.

Samma mönster framkommer när IP2 beskriver att ekonomikurserna hade kunnat byggas upp kring ett sammanhängande case, exempelvis ”som att man var ett nystartat företag” som skulle gå till banken. Poängen hos IP2 är då att samma fiktiva företag hade kunnat följa med genom flera moment i utbildningen, så att olika delar av företagsekonomi successivt vävdes in kring en konkret företagssituation. I ett sådant upplägg hade exempelvis TB-kalkyler, särkostnader, direkta kostnader och andra ekonomiska begrepp kunnat kopplas tydligare till ett praktiskt sammanhang. Detta förstärker bilden av att luckan rör kopplingen mellan grundläggande begrepp, pedagogisk utformning och praktisk tillämpning.

Med Avbys (2016) begrepp kan detta förstås som att systematiserad företagsekonomisk kunskap behöver bearbetas och sättas i relation till praktiska situationer för att bli användbar i professionellt arbete. Sammantaget tyder materialet på att en central lucka gäller kopplingen mellan grundläggande begrepp, pedagogisk tillämpning och senare analytiska moment. Det handlar inte om att utbildningen förväntas göra studenterna färdiga som ekonomirådgivare, utan om att grunden behöver vara tillräckligt tydlig och sammanhangsbaserad för att stödja senare moment som företagsanalyser, kalkyler, nyckeltal och rådgivningsnära tolkning av ekonomiska underlag.

4.3.2 Praktisk förankring och digitala arbetssätt

En andra typ av lucka gäller praktisk arbetslivsförankring och digitala arbetssätt. Flera intervjupersoner efterfrågar inte bara mer teoretiskt innehåll, utan fler möjligheter att se hur företagsekonomisk kunskap används i praktiska arbetsmoment. Det gäller exempelvis bokföringsprogram, digitala ekonomisystem, praktisk bokföring, bokslutsgång, case och verklighetsnära arbetsformer.

En intervjuperson beskriver att utbildningen hade kunnat vara mer anpassad till dagens digitala arbetssätt:

Det är väl delvis ... att hålla på med datasystemen. Där [på Alnarp] hade man ju tre timmar Visma tror jag. Det är väl ganska bristfälligt ... i och med att i regel idag så använder ju alla datasystem. Och det finns ju ingen konsultbyrå som sitter med papper och kassabok ... längre ... Att bara komma i gång med det tänket. (IP6)

Citatet visar att luckan inte enbart gäller ett specifikt program, utan övergången från utbildningens arbetssätt till arbetslivets digitala arbetsflöden. Samtidigt innebär detta inte att manuella moment saknar värde. I materialet framkommer en viss förståelse för att sådana moment kan ge grundförståelse för exempelvis kontering och hur ekonomiska poster hänger ihop. Luckan handlar snarare om att denna grund hade behövt kompletteras med digitala ekonomisystem och mer arbetslivsnära arbetsflöden.

Den praktiska luckan handlar alltså inte bara om digitalisering som teknik. Den handlar om att få koppla den grundläggande förståelsen för kontering, kontoplan, balansrapport och resultatrapport till ett faktiskt arbetsflöde. Även önskemål om att göra ett helt bokslut från början till slut, arbeta med sammanhållna case eller möta verkliga företag pekar i samma riktning.

Med Olofssons (2017) begrepp kan detta förstås som en gräns mellan formellt lärande och arbetslivets mer praktiska lärande. Utbildningen ger en formell grund, men flera intervjupersoner beskriver behov av att denna grund får prövas i mer arbetslivsnära former. Med Avbys (2016) begrepp handlar det om samspelet mellan systematiserad kunskap och praktikbaserad kunskap: ekonomiska begrepp och modeller blir mer användbara när de kopplas till konkreta situationer där studenten får se hur de används.

4.3.3 Specialiserad kunskap i arbetslivet

En tredje typ av lucka gäller arbetslivsnära specialisering efter examen. Här är det viktigt att skilja mellan sådant som intervjupersonerna upplever att utbildningen kunde ha förberett bättre för och sådant som snarare framstår som naturlig fördjupning i yrket.

Beskattning är ett återkommande exempel. IP7 beskriver skatt som ett område som saknades i utbildningen, men lyfter samtidigt hur kunskapen senare utvecklades genom internutbildning, handledning och kollegial kunskapsöverföring. IP2 kopplar på liknande sätt beskattning till det konkreta rådgivningsarbetet:

Lantbruksekonomi är ju ganska speciellt på många sätt ... Mycket av min rådgivning är ju med beskattning ... Det får man inte någonting på lantmästarprogrammet heller. Företagsbeskattning ... Det är jätteviktigt och en väldigt viktig del av till exempel ett generationsskifte, att kunna lantbruksbeskattning. (IP2)

Citatet visar att beskattning både upplevs som en utbildningsnära lucka och som ett centralt inslag i rådgivningsarbetet, särskilt vid lantbruksbeskattning och generationsskiften. Samtidigt tyder materialet på att området befinner sig i gränslandet mellan utbildning och arbetsliv: utbildningen kan ge en grund medan den mer tillämpade skattekunskapen utvecklas vidare genom arbete, internutbildning och kollegialt stöd.

Juridik och generationsskiften beskrivs på liknande sätt. IP2 lyfter mer juridik som önskvärt, särskilt eftersom juridiska frågor återkommer vid exempelvis generationsskiften. IP5 beskriver generationsskiften och juridiska frågor som något hen vill utvecklas inom i arbetet, snarare än som något som borde vara fullt utvecklat vid examen. Även SAM-ansökningar, investeringsstöd och arrendeuppskattning framträder som arbetslivsnära områden där viss introduktion kan vara värdefull, men där fördjupning kräver erfarenhet och fortsatt lärande.

Sammantaget visar materialet att flera utvecklingsbehov ligger i gränslandet mellan utbildning och arbetsliv. Vissa områden, som beskattning och juridik, framträder som tydliga utbildningsnära luckor på grundläggande nivå. Andra, som generationsskiften, arrendeuppskattning, regeluppdatering och stödfrågor, framstår mer som arbetslivsnära specialiseringar efter examen.

4.3.4 Yrkeskunnande som utvecklas med erfarenhet

En fjärde typ av lucka gäller erfarenhetsberoende yrkeskunnande och framtida utvecklingsområden. Här handlar det inte främst om avsaknad av ett visst ämnesinnehåll, utan om förmågor som utvecklas genom kundarbete, kollegial återkoppling, praktiskt omdöme och ökat ansvar. Det gäller exempelvis rimlighetsbedömningar, rådgivningskommunikation, kundförtroende, strategisk rådgivning, ledning och personalfrågor samt mer renodlad affärsrådgivning.

Ett tydligt exempel är praktisk rimlighetsbedömning i kundcase. IP2 beskriver hur rådgivaren behöver avgöra om ett underlag fungerar i ett specifikt företag:

Funkar det i detta företaget? Eller är detta ett rimligt underlag att lämna ifrån sig? ... man tränar hela tiden på att göra de ... sakerna. (IP2)

Citatet visar att vissa utvecklingsbehov handlar om omdöme snarare än fakta. Rådgivaren behöver inte bara kunna räkna, utan också bedöma om beräkningen är rimlig i en specifik situation. Detta är svårt att reducera till en enskild kurs, eftersom det utvecklas genom upprepade kundfall.

Liknande mönster framstår i beskrivningar av kommunikation och kundförtroende. IP3 beskriver att man alltid kan bli bättre på att förmedla ekonomistyrning till lantbrukaren. IP4 betonar att det inte räcker att vara duktig på att räkna om kunden saknar förtroende. Det visar att ekonomirådgivning också kräver förmåga att kommunicera analysen, förstå kundens situation och bygga relationer.

Strategi och affärsrådgivning framträder också som framtida utvecklingsområden. IP1 beskriver en önskan om att ”komma in tidigare” i kunders beslut, IP2 vill utvecklas mot mer renodlad affärsrådgivning och IP5 beskriver en rörelse från praktisk grund mot mer analys, strategi och specialiserad företagsrådgivning. Dessa utsagor bör inte förstås som direkta utbildningsluckor, utan som tecken på att vissa delar av rådgivningsrollen utvecklas successivt med erfarenhet och förtroende i kundrelationerna.

Sammantaget visar materialet att vissa luckor inte kan förstås som utbildningsbrister i snäv mening. De handlar istället om yrkeskunnande som växer fram genom erfarenhet, återkommande kundsituationer och kollegialt stöd. Detta knyter tillbaka till Dimension 1, där informellt lärande framträdde som centralt för utvecklingen av situationsbundet yrkeskunnande.

4.3.5 Mellan utbildningens grund och arbetslivets krav

Dimension 3 visar att intervjupersonernas beskrivningar av luckor och utvecklingsbehov inte kan förstås som en enkel lista över saknade kurser. Vissa luckor är tydligt utbildningsnära, exempelvis företagsekonomisk grund, bokföring, balans- och resultaträkning samt systemförståelse. Andra, som skatt och juridik, framträder både som utbildningsbehov och områden för fortsatt specialisering. Ytterligare behov hör snarare till erfarenhetsbaserat yrkeskunnande och framtida utveckling i rådgivarrollen.

Flera luckor handlar inte bara om frånvaro av ämnesinnehåll, utan också om pedagogisk utformning: hur kunskap introduceras, förklaras, sätts i sammanhang och omsätts i praktik. När intervjupersonerna efterfrågar tidigare introduktion till bokföring, bättre förståelse för balans- och resultatrapport, digitala system, verklighetsnära case eller tydligare förklaringar av när och varför företagsekonomiska verktyg kan användas, handlar det därför inte enbart om mer innehåll, utan om hur kunskapen görs begriplig och användbar.

I relation till Dimension 1 förtydligar detta varför flera lärandeformer behövs. Formellt lärande kan ge en grund, men materialet tyder på att den behöver vara begriplig, sammanhangsbaserad och praktiskt förankrad. Icke-formellt och informellt lärande efter examen blir samtidigt viktigt för mer specialiserade och erfarenhetsberoende delar av yrkeskunnandet. I relation till Dimension 2 visar Dimension 3 att flera centrala kunskapsområden inom ekonomisk rådgivning också återkommer som områden där intervjupersonerna beskriver svagheter eller kvarstående behov.

Det är därför viktigt att skilja mellan utbildningsluckor, arbetslivets specialiseringsbehov och erfarenhetsberoende yrkeskunnande. Materialet tyder inte på att utbildningen förväntas göra studenterna färdiga som ekonomirådgivare i alla delar. Däremot framträder behovet av en tydlig och sammanhangsbaserad företagsekonomisk grund, särskilt inom redovisningsförståelse, ekonomiska begrepp och praktisk tillämpning. Samtidigt visar intervjuerna att delar av rådgivningskompetensen utvecklas först genom arbete med verkliga kunder, kollegialt stöd och fortsatt fördjupning efter examen.

4.4 Dimension 4: Övergripande empiriska fynd

I denna dimension analyseras de empiriska fynd som inte fångas fullt ut av de tidigare dimensionerna. Dimension 1 visade hur kunskap utvecklas genom olika lärandeformer, Dimension 2 behandlade de ekonomiska kunskapsområdena i relation till Hansson et al. (2024) och Dimension 3 analyserade luckor och kvarstående utvecklingsbehov. I Dimension 4 riktas fokus istället mot ett mer övergripande fynd i materialet: den agrara kunskapens betydelse för ekonomisk rådgivning i lantbrukskontext.

4.4.1 Agrar kunskap som brygga mellan ekonomi och praktik

I materialet framträder agrar kunskap som en återkommande och underliggande förutsättning för relevant ekonomisk rådgivning inom lantbruk. Flera intervjupersoner återkommer till att rådgivaren behöver förstå lantbrukets produktion, praktiska villkor och vardag för att ekonomiska analyser, kalkyler och rådgivande samtal ska bli användbara. Det handlar inte om att agrar kunskap ersätter företagsekonomisk kompetens, utan om att den hjälper rådgivaren att tolka ekonomiska frågor i relation till lantbruksföretagets faktiska verksamhet.

En intervjuperson beskriver exempelvis att kurser utanför ekonomikurserna fått stor betydelse i arbetet:

Jag har väldigt mycket nytta utav de här andra kurserna än bara ekonomikurserna. Utav att man har läst växtodling och djur och så. (IP1)

Citatet visar att agrara ämnen kan fungera som stöd för ekonomisk rådgivning, trots att de inte är företagsekonomiska i snäv mening. I materialet kopplas denna kunskap bland annat till att kunna förstå produktionen bakom siffrorna och bedöma om antaganden i en kalkyl verkar rimliga. När rådgivaren förstår exempelvis produktionsgrenar, djurhållning, växtodling eller lantbrukets årscykler blir det lättare att tolka ekonomiska underlag i sitt praktiska sammanhang.

Agrar kunskap framträder också som betydelsefull för kunddialog och förtroende. IP4 beskriver att rådgivaren behöver kunna visa att hen inte bara är någon som ”sitter på kontor och räknar hela dagen”, utan faktiskt begriper något om lantbruk. Detta visar att agrar förståelse inte enbart har en analytisk funktion, utan också en relationell. Den kan bidra till att rådgivaren uppfattas som trovärdig och relevant i mötet med lantbrukaren.

Sammantaget framstår agrar kunskap som en brygga mellan ekonomi och lantbrukets praktik. Den gör inte ekonomisk kompetens mindre viktig, men bidrar till att ekonomiska rapporter, kalkyler och resonemang kan tolkas i relation till det företag som rådgivningen faktiskt gäller. Därmed kompletterar den de ekonomiska teman som behandlades i Dimension 2.

4.4.2 Lantmästarprogrammets bredd som styrka och begränsning

Ett annat övergripande fynd är att lantmästarprogrammets bredd framträder som både styrka och begränsning. Flera intervjupersoner beskriver att utbildningen inte ger spetskompetens inom alla delar av ekonomisk rådgivning. Samtidigt framstår bredden som central för att förstå lantbruksföretagets helhet.

IP2 beskriver utbildningens styrka som att man får ”lite i någonting hela tiden”, samtidigt som man inte blir ”allvetande i någonting”. Det visar hur utbildningen i materialet förstås som en bred grund snarare än som en färdig specialistutbildning. Den breda agrara och företagsekonomiska orienteringen blir därmed en del av utbildningens arbetslivsrelevans.

Det här perspektivet återkommer också i flera av intervjuerna. Ibland efterfrågas mer fördjupade kunskaper inom exempelvis redovisning, beskattning eller avancerad ekonomisk analys. Samtidigt framhålls att rådgivningsarbetet sällan handlar om isolerade ekonomiska frågor. För att kunna ge relevanta råd behöver rådgivaren förstå hur ekonomi, produktion, teknik och företagande samspelar i lantbruksföretaget. I det avseendet beskrivs utbildningens bredd som en viktig tillgång.

Som en intervjuperson uttrycker det:

Jag tror att det är viktigt att man har förståelse för lantbruket. Då blir det lättare att förstå kunden och de beslut som fattas i verksamheten. (IP5)

Citatet illustrerar hur utbildningens värde inte enbart kopplas till specifika ämneskunskaper utan även till förmågan att se samband mellan olika delar av verksamheten. Bredden blir därmed ett sätt att skapa förståelse för lantbruksföretagets komplexitet och de villkor som ekonomiska beslut fattas under.

I relation till ekonomisk rådgivning innebär detta att lantmästarprogrammets värde inte enbart ligger i de rena ekonomikurserna. Det ligger också i kombinationen av ekonomi, lantbruksförståelse, praktisk erfarenhet och förmåga att orientera sig i olika typer av lantbruksföretag. Bredden kan därmed bidra till rådgivarens förståelse för kundens verksamhet, även om fördjupad ekonomisk specialistkunskap ofta behöver utvecklas vidare i arbetslivet.

4.4.3 Helhetsförståelse som stöd i ekonomirådgivning

Dimension 4 visar att ekonomisk rådgivning inom lantbruk inte kan förstås enbart som tillämpning av generella företagsekonomiska kunskaper. Intervjupersonernas utsagor tyder på att rådgivningen också kräver agrar verksamhetsförståelse: kunskap om produktion, praktiska villkor, företagets vardag och lantbrukarens situation.

Detta framstår som ett centralt empiriskt tillägg till de tidigare dimensionerna. I relation till Dimension 1 kan agrar kunskap förstås som en del av den praktikbaserade förståelse som utvecklas genom utbildning, tidigare erfarenhet och arbetsliv. I relation till Dimension 2 visar den att Hansson et al. (2024) ekonomirelaterade områden behöver förstås i en lantbrukskontext för att bli användbara i rådgivningen. I relation till Dimension 3 framträder agrar kunskap inte främst som en lucka, utan som en styrka och förutsättning som flera intervjupersoner kopplar till lantmästarens särskilda profil.

Agrar kunskap bör därför inte förstås som ett femte kunskapsområde vid sidan av ekonomistyrning, redovisning, strategi och marknad. Den fungerar snarare som en kontextuell förutsättning för att dessa ekonomiska kunskaper ska kunna användas på ett relevant, trovärdigt och praktiskt förankrat sätt i lantbruksföretag.

5. Diskussion

I detta kapitel diskuteras studiens resultat i relation till forskningsfrågorna och tidigare forskning. Kapitlet behandlar även praktiska implikationer, metoddiskussion och förslag till framtida forskning.

5.1 Hur upplever tidigare studenter att de har utvecklat relevant kunskap genom lantmästarutbildningen?

Resultaten visar att intervjupersonerna främst upplever att lantmästarutbildningen har gett en relevant grund för ekonomisk rådgivning, snarare än färdigt yrkeskunnande. Den kunskap som utvecklats genom utbildningen beskrivs framför allt som företagsekonomiska begrepp, förståelse för balans- och resultatrapporter, kalkylering, företagsanalyser och vissa praktisknära moment. Utbildningen framstår därmed som en grund som senare kan byggas vidare i arbetslivet.

Samtidigt visar resultaten att utbildningens relevans inte enbart ligger i de renodlade ekonomikurserna. Ett centralt resultat är att även lantmästarprogrammets agrara bredd uppfattas som betydelsefull för ekonomisk rådgivning. Den agrara kunskapen gör det lättare att förstå produktionen bakom siffrorna, bedöma rimlighet i kalkyler och föra rådgivande samtal som är förankrade i lantbrukarens praktiska verklighet. Detta innebär att utbildningens bidrag inte bara kan förstås som företagsekonomisk ämneskunskap utan också som en bredare verksamhetsförståelse. Denna förståelse kan även relateras till Krafft et al. (2022), som betonar att rådgivaren behöver förstå lantbrukarens situation och kunna anpassa rådgivningen till lantbrukarens sammanhang för att uppfattas som trovärdig.

Resultaten kan relateras till introduktionens beskrivning av lantbrukets ökade krav på ekonomisk styrning och långsiktig lönsamhet. Livsmedelsstrategin 2.0 och Konkurrenskraftsutredningen pekar på att lönsamhet, investeringar och strukturförändringar gör ekonomisk styrning central för lantbruksföretagens utveckling (Konkurrenskraftsutredningen 2015; Regeringen 2025). Även Hansson et al. (2024) visar att rådgivare uppger kompetensutvecklingsbehov inom flera ekonomirelaterade områden, såsom ekonomistyrning, redovisning, kalkyler samt strategi och affärsutveckling. Studiens resultat visar att lantmästarutbildningen ger en grund inom flera av dessa områden, men också att ekonomisk kunskap behöver förstås i relation till lantbruksföretagets praktiska och produktionsmässiga sammanhang.

Resultaten ligger även nära Nikšić et al. (2023), som lyfter att rådgivningsutbildning riskerar att bli för teoretisk om den inte kopplas till praktisk tillämpning. I denna studie framträder inte utbildningen som enbart teoretisk,

eftersom intervjupersonerna lyfter caseövningar, företagsanalyser, studiebesök och verkliga eller verklighetsnära företag som betydelsefulla inslag. Dessa moment verkar framför allt ha stärkt förståelsen för ekonomi i lantbruksföretag, snarare än att ha tränat den aktiva rådgivningssituationen. Detta kan även kopplas till Khalid och Sherzad (2019), som beskriver rådgivning som en länk mellan kunskap och praktisk tillämpning. I relation till denna studie innebär det att utbildningens begrepp, modeller och analysverktyg blir särskilt relevanta när de senare kan omsättas i rådgivningsarbete. Samtidigt visar resultaten att den företagsekonomiska grunden hade behövt tydligare progression och praktisk förankring, särskilt när det gäller bokföring, balans- och resultaträkning samt hur sådana underlag används i senare analyser och arbetsuppgifter.

Lantmästarprogrammets bredd kan också diskuteras i relation till Maani och Maharaj (2004), som visar att systemtänkande och förmågan att se samband mellan olika delar har betydelse vid komplext beslutsfattande. I denna studie används detta inte som ett eget teorispår, men det ger stöd åt tolkningen att helhetsförståelse kan vara relevant i ekonomisk rådgivning. Intervjupersonernas utsagor tyder på att kombinationen av ekonomi, lantbrukskunskap och praktisk erfarenhet bidrar till att förstå hur olika delar av lantbruksföretaget hänger ihop.

Sammanfattningsvis besvaras forskningsfrågan genom att tidigare studenter upplever att lantmästarutbildningen har utvecklat relevant kunskap genom att ge en bred företagsekonomisk och agrar grund. Utbildningens styrka ligger i kombinationen av ekonomiska begrepp, praktisk tillämpning och förståelse för lantbrukets verksamhet. Samtidigt visar resultaten att denna grund behöver tydlig progression, praktisk förankring och fortsatt fördjupning i arbetslivet för att utvecklas till praktiskt användbart yrkeskunnande för rådgivning.

5.2 Vilken kunskap har utvecklats i arbetslivet, och genom vilka former av lärande?

Resultaten visar att arbetslivet framför allt har utvecklat mer specialiserad, situationsbunden och praktiskt användbar kunskap. Där lantmästarutbildningen främst beskrivs ha gett en grund, framstår arbetslivet som den plats där kunskapen fördjupas och prövas i skarpa kundärenden. Det gäller både mer formaliserad regel- och metodkunskap, exempelvis bokslut, skatt, företagsformer, EU-stöd och olika programverktyg, och mer erfarenhetsbaserat yrkeskunnande, exempelvis rimlighetsbedömningar, kunddialog och förmågan att hantera komplexa ärenden.

En viktig del av denna utveckling sker genom organiserade utbildningsinsatser efter examen. Intervjupersonerna beskriver interna kurser, programutbildningar, regelgenomgångar och andra former av strukturerad kunskapsutveckling. Detta kan förstås som icke-formellt lärande, där arbetslivet erbjuder mer specialiserad fördjupning än den bredare grund som utbildningen gav. Här finns en tydlig

koppling till Hansson et al. (2024), som visar att rådgivare uppger kompetensutvecklingsbehov inom flera ekonomirelaterade områden. Resultaten i denna studie visar att arbetsplatsens egna utbildningar och stödstrukturer blir en viktig arena för att hantera delar av dessa behov.

Samtidigt visar resultaten att en stor del av yrkeskunnandet utvecklas informellt i det dagliga arbetet. Intervjupersonerna beskriver hur de lär sig genom kundärenden, kollegial avstämning, handledning, repetition, informationssökning och kontakt med exempelvis myndigheter. Detta ligger nära Olofssons (2017) beskrivning av informellt lärande i arbetslivet, där erfarenhet och praktiska situationer är centrala för att hantera komplexa och situationsbundna problem. I denna studie blir det särskilt tydligt att informellt lärande inte bara handlar om att "göra", utan också om att söka upp rätt information, stämma av tolkningar och avgöra hur kunskapen ska användas i en specifik kundsituation. Detta kan även förstås i relation till Avby (2016), där professionell kunskap utvecklas i samspelet mellan forskningsbaserad och praktikbaserad kunskap. Resultaten visar att arbetslivet blir den arena där mer formaliserad kunskap om regler, metoder och ekonomiska underlag prövas mot faktiska kundsituationer och därmed utvecklas till praktiskt användbart yrkeskunnande.

Resultaten kan också relateras till Krafft et al. (2022), som betonar betydelsen av organisatoriskt stöd och ett starkt back-office bakom rådgivaren. I denna studie framträder kollegor, mentorer, interna utbildningar och interna stödfunktioner som viktiga delar av ett sådant stöd för att nyanställda rådgivare ska kunna utveckla sitt yrkeskunnande. Arbetslivet fungerar därmed inte bara som en plats där individen samlar erfarenhet, utan också som en lärandemiljö där kunskap förmedlas, prövas och kvalitetssäkras genom andra personer. Detta är särskilt viktigt i rådgivningssituationer där det inte finns enkla eller entydiga svar.

Arbetslivet utvecklar även förmågor som är svåra att skilja från själva kundrelationen. Resultaten visar att rådgivaren behöver kunna bygga förtroende, kommunicera ekonomiska resonemang och hantera situationer där kunden delar känslig information om företagets ekonomiska situation och i vissa fall även frågor som ligger nära den privata ekonomin. Detta ligger nära Hilkens et al. (2018), som visar att ekonomiska frågor i lantbruk ofta är känsliga och relationellt präglade. I denna studie framträder därför kunddialog, förtroende och professionell hantering av osäkerhet som delar av det yrkeskunnande som främst utvecklas genom erfarenhet i arbetslivet.

Sammantaget besvaras forskningsfrågan genom att arbetslivet utvecklar både specialiserad ekonomisk kunskap och mer situationsbundet yrkeskunnande. Det sker genom en kombination av icke-formellt lärande, exempelvis interna utbildningar, och informellt lärande genom kundärenden, kollegialt stöd och praktisk problemlösning. Resultaten visar därmed att arbetslivet inte enbart kompenserar för sådant som utbildningen saknar, utan utgör en nödvändig

fortsättning där den grund som utbildningen gett omsätts i praktiskt användbar rådgivning.

5.3 Vilken kunskap upplever de att de fortfarande saknar eller behöver utveckla vidare?

Resultaten visar att de kvarstående utvecklingsbehoven inte kan förstås som en enhetlig typ av brist. Vissa behov rör utbildningens företagsekonomiska grund och progression. Andra handlar om praktisk arbetslivsförankring och digitala arbetssätt. Ytterligare behov hör snarare till arbetslivets fortsatta specialisering eller till erfarenhetsbaserat yrkeskunnande. Det innebär att resultaten inte pekar mot att utbildningen ensam bör bära ansvar för alla kunskaper som saknas, utan snarare att olika typer av kunskap utvecklas i olika sammanhang.

Ett tydligt utbildningsnära behov gäller den företagsekonomiska grunden. Intervjupersonerna beskriver framför allt behov av tydligare förståelse för bokföring, balans- och resultaträkning, ekonomiska begrepp och hur dessa används i senare analyser och arbetsuppgifter. Detta kan kopplas till Hansson et al. (2024), som visar att rådgivare uppger kompetensutvecklingsbehov inom bland annat ekonomistyrning, kalkyler och redovisning. Studiens resultat tyder på att dessa områden inte bara är viktiga som separata kunskapsområden, utan också som grund för att kunna förstå och använda ekonomiska underlag i rådgivningsarbetet.

Resultaten visar också ett behov av tydligare praktisk förankring och pedagogisk utformning. Det handlar inte enbart om mer innehåll i utbildningen utan om hur kunskapen introduceras, förklaras, övas och kopplas till arbetslivets sätt att arbeta. Intervjupersonerna lyfter exempelvis digitala ekonomisystem, praktisk bokföring, bokslutsgång, verklighetsnära case och behov av tydligare förklaringar av när, varför och hur företagsekonomiska verktyg kan användas. Detta ligger nära Nikšić et al. (2023), som betonar att rådgivningsutbildning behöver innehålla former där deltagare får träna på att använda kunskap i praktiska situationer. Samtidigt visar resultaten att de praktiska moment som redan fanns i utbildningen hade ett värde, eftersom de bidrog till förståelse för ekonomi i lantbruksföretag. Behovet handlar därför snarare om att stärka progressionen och kopplingen mellan grundläggande ekonomi, pedagogisk tillämpning, praktiska verktyg och arbetslivsnära tillämpning.

Andra utvecklingsbehov framträder tydligare som arbetslivsnära specialisering efter examen. Skatt och juridik är särskilt viktiga exempel. De upplevs delvis som områden där utbildningen hade kunnat ge en starkare grund, men de framstår också som omfattande och föränderliga kunskapsområden som kräver fortsatt fördjupning i arbetslivet. Detsamma gäller exempelvis generationsskiften, investeringsstöd, SAM-ansökningar, arrende och regeluppdatering. I relation till

Hansson et al. (2024) ligger flera av dessa behov nära de ekonomirelaterade områden där rådgivare uppger behov av fortsatt utveckling, särskilt redovisning, beskattning, ekonomisk planering och strategi. Studiens resultat nyanserar dock bilden genom att visa att vissa av dessa kunskaper rimligen behöver utvecklas i arbetslivet, där rådgivaren möter konkreta ärenden och får tillgång till kollegialt och organisatoriskt stöd.

Slutligen visar resultaten att vissa kvarstående behov inte främst handlar om ämneskunskap, utan om erfarenhetsberoende yrkeskunnande. Det gäller exempelvis rimlighetsbedömningar, kunddialog, förtroendebyggande, rådgivningskommunikation och strategisk rådgivning. Dessa delar är svåra att utveckla fullt ut i utbildningen, eftersom de bygger på återkommande kundmöten, ansvarstagande, praktiskt omdöme och erfarenhet av verkliga företagssituationer. Detta kan förstås i relation till Avby (2016), där professionell kunskap utvecklas genom samspelet mellan mer formaliserad kunskap och praktikbaserad erfarenhet. Det kan också kopplas till Hilkens et al. (2018), som visar att ekonomiska frågor i lantbruk ofta är känsliga och relationellt präglade, samt till Krafft et al. (2022), som betonar att mer komplex rådgivning kräver stödstrukturer och förmåga att möta lantbrukarens situation. I denna studie framträder därför rådgivarens relationella och situationsbundna yrkeskunnande som något som behöver utvecklas successivt genom arbetslivserfarenhet.

Sammantaget besvaras forskningsfrågan genom att intervjupersonerna upplever kvarstående utvecklingsbehov inom både företagsekonomisk grund, praktisk tillämpning, specialiserade ämnesområden och erfarenhetsberoende yrkeskunnande. De mest utbildningsnära behoven gäller tydligare progression, redovisningsförståelse och praktisk arbetslivsförankring. De mer arbetslivsnära behoven gäller framför allt specialisering inom skatt, juridik och komplexa kundärenden. De erfarenhetsberoende behoven gäller omdöme, kommunikation och förmågan att omsätta ekonomisk analys i rådgivande samtal. Detta visar att relevant yrkeskunnande för ekonomisk rådgivning behöver förstås som något som både grundläggs i utbildningen och fortsätter att utvecklas genom arbetslivets specialisering, stödstrukturer och erfarenheter.

5.4 Praktiska implikationer

Studios resultat har praktisk relevans eftersom de visar att kunskapsutveckling för ekonomisk rådgivning inte enbart kan förstås som en fråga om utbildningens innehåll. Snarare framstår kunskapsutvecklingen som en process där lantmästarprogrammets företagsekonomiska och agrara grund successivt fördjupas genom arbetslivets organiserade och informella lärande. Detta innebär att praktiska implikationer behöver riktas både mot utbildningens utformning och mot arbetslivets introduktion och fortsatta kompetensutveckling.

För lantmästarutbildningen pekar resultaten på att utbildningen har en viktig funktion som bred grund för ekonomisk rådgivning, men att vissa delar kan stärkas för att grunden ska bli mer användbar i övergången till arbetslivet. Det handlar framför allt om tydligare progression i de företagsekonomiska grunderna. Bokföring, balans- och resultaträkning, ekonomiska begrepp och kalkyler behöver inte nödvändigtvis behandlas som avancerad specialistkunskap, men resultaten tyder på att de behöver introduceras, förklaras och återkomma på ett sätt som gör dem begripliga i senare analyser och arbetsuppgifter.

Resultaten tyder också på att utbildningen kan vinna på att fortsätta utveckla praktiska och arbetslivsnära inslag. Det gäller exempelvis verklighetsnära case, digitala ekonomisystem, bokslutsgång, företagsanalyser och övningar där ekonomiska underlag används i lantbruksföretagets praktiska sammanhang. Detta ligger nära Nikšić et al. (2023), som betonar vikten av att rådgivningsutbildning inte enbart förmedlar teori utan också ger möjlighet att träna på att använda kunskap i praktiska situationer. Samtidigt bör utbildningens agrara bredd värnas, eftersom resultaten visar att lantbruksförståelsen är en viktig förutsättning för att ekonomiska resonemang ska bli relevanta i rådgivningen.

För arbetsgivare och rådgivningsföretag visar resultaten att introduktion, handledning och kollegialt stöd är centrala delar av det fortsatta lärandet. Arbetslivet behöver inte bara förvänta sig att nyanställda ska lära sig genom att göra, utan också skapa strukturer där nya rådgivare får pröva arbetsuppgifter med stöd från mer erfarna kollegor. Detta gäller särskilt områden som skatt, juridik, generationsskiftet, stödfrågor och komplexa kundärenden, där kunskapen både är specialiserad och beroende av praktisk tillämpning. Här finns en tydlig koppling till Krafft et al. (2022), som lyfter betydelsen av organisatoriskt stöd och back-office i rådgivningsarbetet.

Resultaten pekar även på att arbetsgivare har en viktig roll i att utveckla det mer erfarenhetsberoende yrkeskunnandet. Rimlighetsbedömningar, kunddialog, förtroende och strategiska resonemang utvecklas inte fullt ut genom utbildning, utan genom återkommande kundsituationer, återkoppling och möjlighet att successivt ta större ansvar. Det innebär att arbetsplatsens lärandemiljö blir central för hur den grund som utbildningen ger omsätts i praktiskt användbar rådgivning.

För framtida lantmästare innebär resultaten att ekonomirådgivning bör förstås som ett område där utbildningen ger en viktig grund, men där yrkeskunnandet utvecklas successivt över tid. Nya rådgivare kan därför behöva förvänta sig en längre inlärningsperiod där kundärenden, kollegialt stöd och återkommande praktisk tillämpning blir avgörande för att utveckla säkerhet i rollen. Samtidigt visar resultaten att lantmästarprogrammets bredd kan vara en styrka, eftersom kombinationen av företagsekonomisk kunskap och agrar förståelse ger en grund för att förstå lantbruksföretagets helhet.

5.5 Metoddiskussion

Studiens kvalitativa ansats har varit ändamålsenlig eftersom syftet var att undersöka hur tidigare studenter på lantmästarprogrammet upplever sin kunskapsutveckling genom utbildning och arbetsliv. Semistrukturerade intervjuer gav möjlighet att följa en gemensam intervjuguide samtidigt som följdfrågor kunde ställas utifrån intervjupersonernas svar, vilket är en styrka med intervjuformen (Kircher & Zipp 2022). Detta bidrog till ett rikt material där intervjupersonerna kunde utveckla resonemang om utbildning, arbetslivserfarenheter och kvarstående utvecklingsbehov. Samtidigt innebär metoden att studien är svår att återskapa exakt, eftersom materialet påverkas av vilka följdfrågor som ställdes, hur intervjupersonerna tolkade frågorna och hur samtalet utvecklades i den enskilda intervjusituationen.

Metodvalet har också påverkat vilken typ av resultat studien kunnat ge. Eftersom studien bygger på intervjuer fångas intervjupersonernas egna upplevelser, tolkningar och efterhandsbedömningar av kunskapsutveckling. Studien mäter därmed inte objektivt vilken kunskap intervjupersonerna faktiskt har utvecklat, eller hur väl de utför ekonomisk rådgivning i praktiken. Detta begränsar resultatens räckvidd, men är samtidigt förenligt med studiens syfte, eftersom avsikten var att förstå hur tidigare studenter själva upplever relationen mellan utbildning, arbetsliv och kunskapsutveckling.

Urvalet var målstyrt och inriktades mot lantmästare med erfarenhet av ekonomisk rådgivning. Detta var en styrka eftersom det gjorde det möjligt att nå informationsrika fall med direkt relevans för forskningsfrågorna (Tajik et al. 2025). Samtidigt innebär urvalets storlek och inriktning att resultaten inte kan generaliseras statistiskt till alla lantmästare eller ekonomirådgivare. Urvalet omfattade dessutom intervjupersoner med olika arbetsroller och olika grad av självständigt rådgivningsarbete, vilket gav bredd i materialet men också innebar att vissa intervjupersoner hade större möjlighet än andra att uttala sig om etablerat rådgivningsarbete. En intervjuperson hade något kortare erfarenhet än ett år, men inkluderades eftersom arbetsrollen hade tydlig koppling till forskningsfrågorna. I analysen hanterades detta genom att den personens utsagor främst användes där de belyste introduktionsfasen, grundläggande kunskapsutveckling och utbildningens arbetslivsrelevans.

Studiens avgränsning till lantmästare innebär att resultaten främst belyser hur just denna utbildningsbakgrund upplevs i relation till ekonomisk rådgivning. Andra utbildningsvägar, exempelvis agronomekonomutbildning eller generell ekonomutbildning, hade kunnat ge andra resultat. Eftersom studien endast utgår från rådgivarnas perspektiv fångas inte heller lantbrukarnas eller arbetsgivarnas bedömningar av rådgivarnas kunskap och rådgivningskvalitet. Studien kan därför inte säga hur väl rådgivningen faktiskt fungerar ur kundens eller arbetsgivarens

perspektiv, utan belyser intervjupersonernas egna upplevelser av kunskapsutveckling.

De digitala intervjuerna gjorde det möjligt att intervjua personer på olika geografiska platser och samtidigt behålla viss tillgång till ansiktsuttryck och visuella signaler. Samtidigt fångar videointervjuer inte all kroppslig och icke-verbal kommunikation på samma sätt som fysiska intervjuer (Khan & MacEachen 2022). Intervjuformen kan därför ha påverkat samtalsdynamiken, men bedöms ha varit tillräckligt ändamålsenlig eftersom fokus låg på intervjupersonernas muntliga beskrivningar av utbildning och arbetsliv. Transkriberingen genomfördes först med tekniskt stöd och kontrollerades därefter manuellt mot ljudinspelningarna, vilket stärkte materialets tillförlitlighet även om transkribering alltid innebär vissa tolkningsmoment (Eftekhari 2024).

Den abduktiva ansatsen var användbar eftersom analysen både kunde utgå från tidigare teori och litteratur och samtidigt vara öppen för empiriska mönster i materialet. Samtidigt innebär abduktion en risk för att forskaren påverkas av tidigare erfarenheter, förförståelse och etablerade teoretiska perspektiv (Patel & Davidson 2019). Eftersom studien berör en utbildning som forskaren själv har erfarenhet av har det varit särskilt viktigt att vara medveten om risken att vissa tolkningar framstår som mer självklara än andra. Analysens dimensioner och den matrisbaserade sammanställningen bidrog till systematik och överblick, men kan också ha styrt uppmärksamheten mot vissa teman. Som ett sätt att motverka att analysen enbart styrdes av forskarens egna antaganden användes även AI som ett kompletterande analysstöd. Materialet kodades då utifrån samma dimensioner som i den egna analysen, varefter kodningen jämfördes med forskarens egen kodning. Detta användes inte som en ersättning för forskarens analys, utan som ett sätt att synliggöra möjliga alternativa tolkningar och kontrollera att viktiga nyanser i materialet inte förbisesades. För att minska risken för ensidiga tolkningar analyserades materialet återkommande mot både forskningsfrågorna och intervjupersonernas faktiska utsagor. Simultan kodning användes när utsagor berörde flera dimensioner samtidigt, vilket gjorde det möjligt att bättre fånga materialets komplexitet.

Studiens trovärdighet stärks av att intervjuerna transkriberades och kontrollerades manuellt, samt av att analysen genomfördes systematiskt genom jämförelser mellan intervjupersoner och dimensioner. Tillförlitligheten hade kunnat stärkas ytterligare genom ett större urval, fler intervjupersoner från olika typer av arbetsgivare eller kompletterande perspektiv från arbetsgivare och lantbrukare. Ett annat urval, exempelvis med mer erfarna rådgivare, hade kunnat ge andra betoningar kring etablerat rådgivningsarbete. Samtidigt hade sådana intervjupersoner haft utbildningen längre bort i tid, vilket hade kunnat göra det svårare att fånga upplevelser av övergången mellan utbildning och arbetsliv. Att

flera mönster återkom mellan intervjuerna stärker därför resultatens trovärdighet inom ramen för studiens syfte.

Sammantaget innebär metodvalen att resultaten bör förstås som fördjupande och kontextbundna snarare än statistiskt generaliserbara. Studien kan inte fastställa hur lantmästarutbildningen fungerar för alla tidigare studenter eller hur ekonomirådgivare generellt utvecklar kunskap. Däremot ger den en fördjupad förståelse för hur en grupp lantmästare med relativt kort arbetslivserfarenhet uppfattar relationen mellan utbildning, arbetsliv och kunskapsutveckling. Metoden bedöms därför vara ändamålsenlig i relation till studiens syfte.

5.6 Framtida forskning

Denna studie har undersökt hur tidigare studenter på lantmästarprogrammet själva upplever sin kunskapsutveckling i relation till ekonomisk rådgivning. Ett relevant område för framtida forskning är därför att undersöka hur lantbrukare uppfattar rådgivares kunskap och rådgivningens kvalitet. I denna studie fångas rådgivarnas perspektiv, men inte hur rådgivningen upplevs av mottagaren. Detta är särskilt relevant eftersom tidigare studier visar att rådgivares och lantbrukares uppfattningar om rådgivningens innehåll och relevans inte alltid överensstämmer. Framtida forskning skulle därför kunna undersöka vilka kunskaper lantbrukare själva anser att ekonomirådgivare behöver, och hur dessa kunskaper påverkar förtroende, efterfrågan och användning av rådgivning.

Ett annat relevant område är arbetsgivarnas perspektiv på lantmästares kunskap och utvecklingsbehov. En intervjuperson lyfte själv att det vore intressant att intervjua chefer på ekonomirådgivningsföretag om vad lantmästare eventuellt saknar i jämförelse med exempelvis civilekonomer. En sådan studie skulle kunna komplettera de nyexaminerades egna upplevelser med arbetsgivarnas bedömningar av vilka kunskaper som framträder som styrkor eller svagheter i arbetet. Det skulle även kunna kopplas till en bredare jämförelse mellan olika utbildningsvägar in i ekonomisk rådgivning inom lantbruket, exempelvis lantmästarprogrammet, agronomekonomutbildningen och generella ekonomutbildningar.

Slutligen har denna studie avgränsats till kunskapsutveckling som en del av professionell kompetens. Framtida forskning skulle därför kunna bredda perspektivet genom att undersöka hur andra delar av kompetensen utvecklas, exempelvis praktiska färdigheter, analytiska förmågor, rådgivningskommunikation och professionella attityder. En sådan bredare ansats skulle kunna ge en mer fullständig bild av hur kompetens för ekonomisk rådgivning inom lantbruk utvecklas genom utbildning och arbetsliv.

6. Slutsats

Syftet med studien var att undersöka hur väl lantmästarprogrammet förbereder studenter för arbete med ekonomisk rådgivning inom lantbruket, samt hur relevanta kunskaper vidareutvecklas och kompletteras i yrkeslivet. Studiens resultat visar att lantmästarprogrammet upplevs ge en relevant grund för ekonomisk rådgivning, men inte ett färdigt yrkeskunnande. Utbildningens styrka ligger framför allt i kombinationen av företagsekonomiska grunder, praktisknära inslag och agrar bredd. Den agrara kunskapen framträder som särskilt betydelsefull eftersom den gör det möjligt att förstå lantbruksföretagets produktion, praktiska villkor och ekonomiska sammanhang.

Samtidigt visar studien att vissa delar av utbildningen bör stärkas för att bättre stödja övergången till arbetslivet. Ett centralt resultat är att det finns ett glapp mellan den ekonomiska kunskap som behandlas i utbildningen och hur denna kunskap senare används i rådgivningssituationer. Det gäller framför allt behovet av tydligare progression i den företagsekonomiska grunden, tidigare och mer begriplig introduktion till redovisningsförståelse samt en starkare koppling mellan ekonomiska begrepp, digitala arbetssätt och konkreta rådgivningsnära situationer. Resultaten tyder därmed inte på att utbildningen behöver göra studenterna färdiga som ekonomirådgivare, men att den företagsekonomiska grunden behöver vara tillräckligt tydlig och sammanhangsbaserad för att kunna byggas vidare på.

Studien visar också att yrkeslivet har en avgörande roll i kunskapsutvecklingen efter examen. I arbetslivet vidareutvecklas och kompletteras mer specialiserad och situationsbunden kunskap genom interna utbildningar, handledning, kollegialt stöd, kundärenden och praktisk problemlösning. Det gäller exempelvis bokslut, digitala system, rimlighetsbedömningar, kunddialog och strategisk rådgivning. Samtidigt framträder områden som skatt och juridik som kunskaper som både utvecklas i arbetslivet och kvarstår som fortsatta fördjupningsbehov.

Den övergripande slutsatsen är därför att relevant kunskap för ekonomisk rådgivning inom lantbruk utvecklas i ett samspel mellan lantmästarutbildningen och yrkeslivet. Lantmästarprogrammet bidrar med en bred och relevant grund, medan arbetslivet fördjupar, specialiserar och gör kunskapen praktiskt användbar i rådgivningssituationen. Utbildningens och arbetslivets roller bör därför inte ses som separata, utan som delar av en sammanhängande kunskapsutvecklingsprocess.

Referenser

- Avby, G. (2016). Att genom reflektion organisera för en medveten och kunskapsrik praktik. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 21 (3–4), 261–282
- Eftekhari, H. (2024). Transcribing in the digital age: qualitative research practice utilizing intelligent speech recognition technology. *European Journal of Cardiovascular Nursing*, 23 (5), 553–560.
<https://doi.org/10.1093/eurjcn/zvae013>
- Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. 3. uppl. Liber AB.
- Gale, N.K., Heath, G., Cameron, E., Rashid, S. & Redwood, S. (2013). Using the framework method for the analysis of qualitative data in multi-disciplinary health research. (117). <https://doi.org/10.1186/1471-2288-13-117>
- Graneheim, U.H. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24 (2), 105–112.
<https://doi.org/10.1016/j.nedt.2003.10.001>
- Hansson, P., Stark, M.J., Tunberg, M., Proisy, T. & Johansson, E. (2024). *Behovsanalys: Ekonomirådgivning inom svenskt lantbruk*. Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap, Sveriges lantbruksuniversitet. <https://doi.org/10.54612/a.6aql6h03lr>
- Hilkens, A., Reid, J.I., Klerkx, L. & Gray, D.I. (2018). Money talk: How relations between farmers and advisors around financial management are shaped. *Journal of Rural Studies*, 63, 83–95.
<https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2018.09.002>
- Khalid, S.M.N. & Sherzad, S. (2019). *Agricultural Extension Manual for Extension Workers*. FAO.
<https://openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/ca5007en>
- Khan, T.H. & MacEachen, E. (2022). An Alternative Method of Interviewing: Critical Reflections on Videoconference Interviews for Qualitative Data Collection. *International Journal of Qualitative Methods*, 21, 16094069221090063. <https://doi.org/10.1177/16094069221090063>
- Kircher, R. & Zipp, L. (2022). 7. Semi-Structured Interviews. I: *Research Methods in Language Attitudes*. Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/9781108867788>
- Konkurrenskraftsutredningen (2015). *Attraktiv, innovativ och hållbar: strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring: slutbetänkande*. (SOU 2015:15). Fritze.
- Krafft, J., Höckert, J., Ljung, M., Lundberg, S. & Kolstrup, C.L. (2022). Delivering too much, too little or off target—possible consequences of differences in perceptions on agricultural advisory services. *Agriculture and Human Values*, 39 (1), 185–199. <https://doi.org/10.1007/s10460-021-10239-5>
- Maani, K.E. & Maharaj, V. (2004). Links between systems thinking and complex decision making. *System Dynamics Review*, 20 (1), 21–48.
<https://doi.org/10.1002/sdr.281>
- Malmö Universitetsbibliotek (2026). *Urval, analys & redovisa sökning. Sökguider från Malmö universitetsbibliotek*.
<https://libguides.mau.se/c.php?g=724580&p=5268520> [2026-05-07]
- Nikšić, M., Pavić, L. & Rozman, Č. (2023). Transformation of the Education System in Agricultural Advisory towards Sustainability—A Case Study in Slovenia. *Sustainability*, 15 (10), 8242.
<https://doi.org/10.3390/su15108242>

- Olofsson, J. (2017). *Informellt lärande i arbetslivet – betydelse, utmaningar och möjligheter*. Arena Idé.
- Patel, R. & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder*. 5. uppl. Studentlitteratur AB.
- Regeringen (2025). *Livsmedelsstrategin 2.0*. Landsbygds- och infrastrukturdepartementet. [2026-04-27]
- Saldaña, J. (2025). *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. SAGE PUBLICATIONS LTD.
- SLU (2026). *Lantmästare*. Sveriges lantbruksuniversitet. <https://www.slu.se/utbildning/studera/program-pa-grundniva/lantmastare/> [2026-04-19]
- Tajik, O., Golzar, J. & Noor, S. (2025). Purposive Sampling. *International Journal of Education & Language Studies*, 1–9. <https://doi.org/10.22034/ijels.2025.490681.1029>
- Tudor, S.L. (2016). The role of non-formal and informal education in competences training — Transversal competences. *Proceedings of 2016 8th International Conference on Electronics, Computers and Artificial Intelligence (ECAI)*, juni 2016. 1–6. <https://doi.org/10.1109/ECAI.2016.7861143>
- Ungdomsbarometern (2025). *Generationsrapporten 2025*. Ungdomsbarometern. [https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/ungdomsbarometern.se/Externa+rapporter/2025/\(c\)+Ungdomsbarometern+2025+-+Generationsrapporten+2025+\(v.1.2\).pdf](https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/ungdomsbarometern.se/Externa+rapporter/2025/(c)+Ungdomsbarometern+2025+-+Generationsrapporten+2025+(v.1.2).pdf) [2026-04-20]

Bilaga 1

Intervjuguide:

1. Kan du berätta om din nuvarande roll och vad du arbetar med till vardags?
2. Kan du berätta om din utbildning på lantmästarprogrammet, hur många år läste du och vilken inriktning?
3. Hur skulle du beskriva hur lantmästarprogrammet förberedde dig för arbete med ekonomisk rådgivning?
4. Vilka delar av utbildningen har du haft särskild nytta av?
5. Inom vilka områden önskar du att utbildningen hade gett dig mer?
6. Hur skulle du beskriva hur du har lärt dig det du kan inom ekonomisk rådgivning idag?
7. Berätta om utbildningar eller kurser du gått sedan du tog examen.
8. Hur lär du dig i ditt dagliga arbete?
9. Hur skulle du beskriva hur kollegor eller nätverk har påverkat din kunskapsutveckling?
10. Berätta om ett tillfälle då du ställdes inför ett rådgivningsuppdrag där du kände att du saknade kunskap.
11. Finns det kunskaper du känner att du saknar i din roll idag?
12. Är det något i rollen som ekonomisk rådgivare som du inte väntade dig när du tog examen?
13. Är det något vi inte pratat om som du tycker är viktigt i det här sammanhanget?

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

JA, jag, Milla Jakobsson har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.